

بالندھین کوردستانی

(پشکا سیی)

بدرهه فکرن:

ئیسماعیل تاها شاهین

پیشگوته

ئەفە پشکا سییی ژى ژ (بالندەیین كوردستانى) ئەفرو ب
پشتهفانییا دەزگەها سپیریز رۇناهی دیت و بەردەست بوو.. ب
راستی وهکی بەرى نوکه و د پیشگوتهنا پشکا بۆریده هاتییه گۆتن
هەر هاریکارییهکا د فی واریده هاتییه کرن (چەندبت و
چاوابت) جوونه پشکداریییهکه د بەریکفەئینانا بەرههه می ب
خووده و هەر ژ بەر هندی ئەو پشتهفانی و هاریکارییا بۆ فی
بەرههه می هاتییه کرن بناخه و بنسترا ب سەریکفەهاتنا و بییه و
ئەم ب هیقینه پشکا چاری (یا دووماهیین) و هەر ب پشتهفانی
و هاریکارییا ژینگۆتی د دەمهکی نیزیکه رۇناهیین ببینت.

ئیسماعیل تاها شاهین

۲۰۰۶/۶/۹

www.seyzar57@yahoo.com

كۆما چوچكان

تېبىنى

ھەر جھەكئ شان كورتكريبان بېينى،
رامانا بەرانبەر ددن.

س = سۆرانى ع = عەرەبى

L = لاتىنى سم = سەنتىمېتر

نىشەكا بالندەيپن ھەتا نوگە ل
دنيايى ھاتىنە ناسىن ژ فى كۆمىنە.
باراپتر ژى چوچكېن بچووك و
خوشخوونن. تىژكېن وان دمىنە د
ھىلىناندە. ژ ھىكان دمردكەفن
سۆرىلانكن بى پرز و موونە. ھەتا
بىست بنەمالەكان تى ھەنە ل
كوردستانى ھاتىنە دىتن.

بنەمالا تىتيكان

ھندەك بالندەيپن دەشتىيپن بچووكن.
نير و مى د پىرانييا واندە وەكى ئىكن. پەرىن
وان قەھوايىبەكى رافراڧن. باراپتر بىكفە دژىن.
پىقەچۇنا وان پىبەزكە نە لۆتكن. ل دەشتىن
بەيار و زەڧىيان دژىن و خوارنا وان دان و مىش
ومۆرن. ھىلىنان ل سەر ئەردى چى دكن و
ھىكېن وان پنىپنىنە. ل كوردستانى پىنج
جوون ژى ھەنە: بىرەشە، ورورك، تىتيك،
دېڧلانك، گەرگەرى.

(۱)

برپهشه

(س) چورهگه لوازِه

(ع) العلعل

Melanocorypha calandra (L)

۱۹ سم درېژده. نکل ستوور و زمره و دو
 بڼیښ پښ د سهر بهرچیلکېرپښه. ژ ملی
 پشټیڅه هه هواییه. و باراپتر ژ بهرین کورپیی و
 یښ ته نشتان سپینه. حهفتک و زک سپینه و
 هندک گیخ و پڼیښ هه هوایی ل سنگینه (ب
 تیژکینی گیخ و پڼیښ ژیگوتی ناشکرا نین).
 سپیاتییهک ل سهری نافه پښانه (الخواقی) دهمی
 فرپنی دیار دبت. سپیلکا چافان هه هواییه کی
 تارییه. پی هه هواییه کی ب سهر زمریقنه. ل
 نهردی بهیار و ل نافه زهقی و زیاننده دنیته دپتن
 و ل سهر نهردی هیلینی چی دکت، یا می ژ (۴ -
 ۵) هیکان دکت. خوارنا وی باراپتر شینکاتی و
 میش و مؤر و کرمن. ل کوردستان ژ سهری
 هه یفا نیک (۲۰۰۷/۱/۹ چارژ ل دهستی ژ بهری

خودانی فی نفیسینیڅه هاتینه دپتن) و پڼده و
 ههتا سهری هه یفا دهه و دهرنگترژی هندهجا -
 رۇژا ۲۰۰۵/۱۰/۶ نیک ژئ د سهر گوندی
 مه مشفانېره نیژکی رۇباری دیچله ژ بهری
 خودانی فی نفیسینیڅه هاته دپتن - دنیته دپتن.
 ل دهق مه تیژکان ژئ دنیته دهر. دهمی هیلین
 چیکرنی و کورکبوونی جوتجوتنه، ژ سهری
 هه یفا حهفت و پڼده پشټی تیژکین خوه ب فری
 دنیخن خوه دکنه برپره و رهف رهف. هندی
 جوتجوتنه ناوازهکی خومش دخوونت و ل ههوا
 چهرخان لی ددت و ناوازی وی ب سهر یی گهلهک
 بالندهیانڅه دجت، و هسا دیاره فی بالندهیی شیانا
 زارقه کرنی ل دهق ب هیزه. ل ژیرییا نه ورؤپا و
 ژیرییا رووسیا و ژورییا نه فریقا (ژ مهراکش
 ههتا لیبیا) و تورکی و سووریا و ژورییا فلستینی
 و ژورییا رۇژنافایا ئیرانی و چیاپین زاگروسین
 رۇژنافایی خوهجهه.

(۲)

ورورك

(س) چورہی پہنجه کورتی بچووک

(ع) القنبرة القصيرة الاصابع المحمرة

Calandrella rufescens (L)

نیزیکی ۱۳ - ۱۵ سم دریزه. پهنگ
قههواپیه کی ب سهر گهوره کی پیتیه هیه. و
هندهک رافین رهشین نهگله دیار ل
بهرجیلکینه. ژ ملی پشتیقه گهوره کی
تارییه و ژ بنیقه سپیه. سپیلکا چاقان و
پی قههواپیه کی گوشتینن. ژ سهرئ نیسانئ
رهف رهف ل نهردین شوؤف و بهیارین شهدهر
بهرجاف دبت، دهمئ هیلین چیکرنئ دبنه
جوؤتجوته و بهلاف دبن. سهرئ هه یفا دهه
دجت و ب نیکیجاری نائیته دیتن. ل دهف مه
تیزکان دئینته دهر. ل کوردستانئ و
نازهربایجانئ و نهرمنستانئ و ژیرییا
دهریا قهزوین ههیه.

(۲)

تیتیک؛ عه‌نده‌لیک؛ پانیانیشک

(س) کلاو کوره؛ سؤفیلکه

(ع) القنبرة المتوجة

Galerida cristata (L)

۱۶ - ۱۸ سم دريژه. وهکی جوونين بۆری گه‌وره لی پیتتیره و ب کؤفیکه (ب تیزکینی کؤفیکا وی نه گه‌له دیاره) و کوریا وی کورتتر و تاریزه. ژ ملی پشتیقه قه‌هواپییه ب سهر رساسییهکی رافراققه‌یه. ژ بنیقه سپیقه‌یه و هندک راف و گیخین قه‌هواپیین تاری ل بهرچیلکینه. سپیلکا چافان قه‌هواپییه. نکل قه‌هواپییهکی باقرمه. پی قه‌هواپییهکی ب سهر گه‌ورهکی قه‌کریمه‌نه. ژ بالنده‌یین خودجهه ل دهف مه. ل نهردی شوّف و بهیار و نافنهیل و دهشت و ل بهرلیقا ریکان و په‌ری گوندان خواهش دنیته دیتن و خوارنا وی میس و مؤر و دانن. هیلینا خوه ل بن بنه کاویرهکی یان گیایهکی دیتر ل سهر ناخی چی دکت یان ل بهر لیقامبه‌رهکی و یا می ژ ۴-۵ هیکین زهرییتی و پنیبی دکت. تی هه‌یه سالی دو دهستین تیزکان بینته دهر. ل نه‌دهولی و چیاپیین تۆرۆس و عیراقی و نازمربایجانی و ژۆرییا ئیرانی و کوردستانی و خۆزستانی و چیاپیین زاگروّس خودجهه وتیزکان دئینته دهر. و هندک جوونین دی ژی ل ئیرانی و سووریا و لوبنان و فلسطینی و مسری هه‌نه.

۱۷ سم دريژه. پچهكي ژ تيتيكي ب
 كه له ختره. كوڤيکه کا بيخير ههيه و
 نهوهكي يا تيتيكي تيژه. ژ ملي پشتيقه
 قه هوایيیهکی گيخداري ب سهر
 ره شيقهيه. دووماهيا پهريڼ کولوفانکا
 سهري و پشتي و کوريشه شيړا سهري
 سپيشه نه، کوري قه دهره کي دريژه
 و پهريڼ تهنشتا کوربيی سپينه، ل
 فريني سپياتيا وان ديار دبت. ژ بنيقه
 سپيشهيه و بهرچيک گهوره راڤ و
 گيخين قه هوایييين تاري لینه. سپيلا
 چاقان قه هوایييه. بي قه هوایييهکی
 باقره رن. ل ناف زمفي و شوڤ و شيل و
 کوز و نافنهيل و دولان رهف رهف مشه
 دنيته ديتن. خوارنا وان ميش ومور و
 دان و شينکاتينه. بالنده پيهکی
 مشه خته، زفستانان ژ چرييا نيكي مشه
 و ب بوشي قه ستا وهلاتي مه دکت، و
 دووماهيا نيساني دجت. ل ژيري و
 ژيرييا روزهلاتا نه ورؤيا ههتا قيرم
 و قهوقاس و دهقرا دهرييا قه زوين و
 ژورييا ئيراني تيژکان دنيته دهر و ل
 سهر نهردی هيليني چي دکت.
 زفستانان قه ستا ژورييا نه فريقا و
 قوبرس و عراقی و پهراڤين كهندافي
 فارسي دکت.

(۴)

ديڤلانك؛ كولاڤهه لينك

(س) چورهی ناسمانی گهوره

(ع) قنيرة الحقل

Alauda arvensis (L)

(۵)

گهرگهری

(س) چورهی داران

(ع) قنبرة الغاب

Lullula arborea (L)

۱۵ سم دريژده. ژ ديقلانکی

بچووکتره و نکلی وی ژ یی ديقلانکی

کورتتر و زرافتره و کورپیا وی زی

کورتتره و سپیاتی ل پهرین ته نشتا

کورپیی نینه. پهرین پشتی وان بو ژ

نافده پچهکا سپیاتی لییه.

شوونه کو فیکه کا نه تیژ هه یه. گیخهکا

پان وهکی بورپیی د سهرچا فانر هیه و

ههتا پاتکی دجت. ژ ملی پشتیغه

قه هوایییه کی گه وری گیخداره ب

گیخین ژ عهینی رهنگی پشتی بهس

تاریتر. بنپشت و کورپقه شیرا سهری

قه هوایییه کی زهیتوونیه. نه رزنک و

حهفتک سپینه و بهرچیک گیخداره ب

گیخین تاری. کورپقه شیرا بنی

زمرقه یه. سپیکا چافان قه هوایییه کی

زمرقه یه. نکل قه هوایییه کی تارپیه ژ

سهرقه و قه کرییه ژ بنیغه. پی

قه هوایییه کی گوشتین. ژ بالنده بین

نافچیا یان و تهراشانه (هنده جا ته فی

رهفین ديقلانکان به لی ب قه تلازی ل

دهستی ژ یه پیدادبت) و زفستانان ل

نزار و نه فرازی و پهساران دنیته دیتن

و د ناف زهقیاننده و ل سهر نه ردی

هیلینی چی دکت. و بو شهه سیانی ل

سهر داران ژ یه داددت. و ژ رهفتاری

خومفه وهکی ورورکییه، زیق و ب بزافه. د گهل

ديقلانکی دنیت و وهکی وی دووماهییا نیسانی دجت.

ل حه ودا دهریا یه سپی و تورکی ههتا قهره م و قه وقاس

و ل ژورپیا نیرانی ههتا خوراسانی و دهقرا دهریا یه

قه زوین و چیا بین زاگروس ل ژیرپیا روظنافایا نیرانی

خوجهه. و زفستانان ل عراقی و فلسطینی و مسری

پهیدا دبت.

بئە مالا ھاجىرەشكان

ھىندەك بالىندەيىن بچووك و زرافە و گەلەفەرن، ستويى و ان قوتە. دەقى و ان مەزىنە. نكلى و ان سىكوژىكەكى پان و كورتە. چەنگىن و ان درىژ و زرافىن. باسكى پى و ان كورتە و پى زرافىچكىن و پەنجىن و ان ھەتا رادەيەكى ب ھىزن. پىكفە دژىن. نىر و مى پەنگەكن. ل ھەوا مىش و مۇران دگرن و دخون. داددە سەر چەقك و دارتىلان و بو رىقە چۈنى نە رەھوانن. باراپتر ژ فان بالىندەيان مەشەختن و رىكىن دوور و درىژ دېرن د نابقبەرا جھىن لى تىژكان دئىننە دەر و يىن لى زفستانا خوە دەرباز دكن. ھىلىنىن خوە ژ تەقنى چى دكن و ب بنبانى خانىيان يان بىشكەفتان و شكەفتانفە دكن.

حاجیرهشك؛ دوومهقهسك؛ دووقمهقهسك؛ مهقهسوك؛ ديلمهقهسك؛ حاجيلوك

(س) پهرهسىلكه

(ع) السنونو

Hirundo rustica (L)

۱۸ - ۲۰ سم دريژده. پهرين رهخى پشتى شينه رهشهكى برسقوكن. نهنى و نهزنگ و سهري حهفتكى سوره مهن. توكهكا شينه رهش ل سهري بهرچيلكى و مرهاتييه. زك قه هوايييهكى فهكرييه ل دهق يى نير و سببيه ل دهق يا مى. كورى دوچهقه و پهرين تهنشتا وي دريژن، و دريژايييا وان ل دهق يى نير پتره. سبيلكا چافان قه هوايييهكى تارييه. نكل و يى زراف و رهشن. بالندهيهكى گلهفره و فرينا وي نه ريك و پيكه و نافبهين نافبهين ژ بهر گرنا ميش و موران سهمتا خوه دگوهورت، تنى دهقى باركرنى ل نيك سهمتى و خوهشتر دجت و خوه دكنه رهف رهف ههر رهفك (۶۰ - ۸۰) كتان تى ههيه. هيلينى ژ كورهتهقنى و زلكان چى دكت و ب بنبانى خانبيان و بنشكهفتان يان شكهفتانقه دكت. (۴ - ۵) هيكان دكت. ژ سهري سوباتى دنيت و سهري نادارى دهست ب چيكرنا هيلينى دكت. و گلهجا سالى دو دهستين تيژكان دنينتهدهرى. پيكفه دزين، تنى دهقى هيكرنى و تيژكئينانهدهرى كتكتنه. پشتى تيژكئينانهدهرى ههژمارا وان ل كيمى ددت و ژ دووماهيا تيرمهه ههتا سهري چيريا نيكى دهست ب مشهختبوونى دكن. ل ههمى نهوروپا و رۇژنافايا سيرييا و تركستانى و ژورييا رۇژنافايا نهفريقيا و توركى و سووريا و فلسطينى و عيراقى و رۇژھلاتا گزيرتهيا عهرهبي و نيرانى و ژورييا رۇژنافايا هندستانى تيژكان دنينتهدهر. و ب ريبارى د سهر دهرايا سبى و عيراقى و نيرانى و ژورييا نهفريقيا ربه دبورت قهستا وارى زفستانى دكت ژ ژيرييا سۇدانى ههتا ژيرييا نهفريقيا و رۇژنافايا هندستانى.

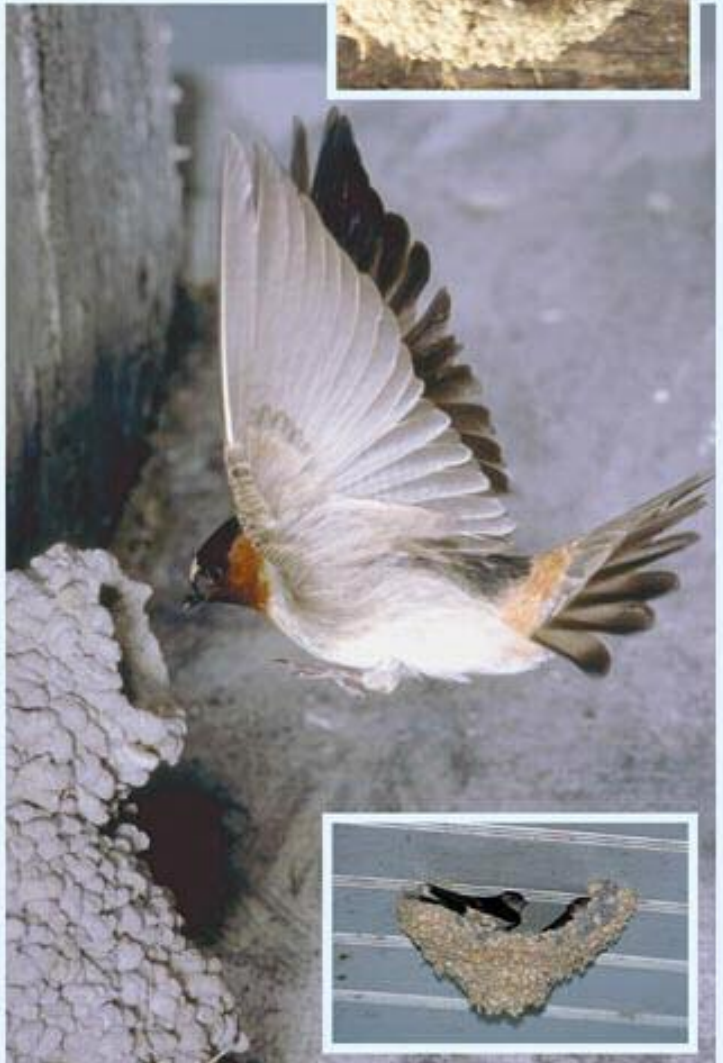
(۲)

حاجیرهشکا بنپشت سۆر

(س) پهړهسیلکه‌ی پاشه‌ل سوور

(ع) السنونو الاحمر العجز

Hirundo daurica (L)

۱۷-۱۸ سم دريژه. بنپشتا وی و نه‌نی و پاتک و بوریبین وی سۆرقه‌مهرن. کولۇفانکا سه‌ری و په‌رین پاتکی و پشت شینه‌ره‌شه‌کی برسقۇکن. جه‌نگ ب سه‌ر ره‌شیفه‌نه و ژ بنیفه ب هه‌مه‌ره‌کی پی‌تی تامدایینه و هه‌فتکا وی سه‌پیه و کوریفه‌شیرین بنی ره‌شن. هنده‌ک گیخین زرافین تاروی ل نه‌رزنگی و هه‌فتکی و سنگینه. بنزک هه‌می زهرقه‌یه. کوری ره‌شه و په‌رین ته‌نشتا وی دريژن لی نه ب دريژایبیا پین حاجیره‌شکی. سه‌یلکا جافان فه‌هواپییه‌کی تاریه. نکل و پی زراف و ره‌شن. فرینا وی ب سه‌روبه‌رتره ژ یا حاجیره‌شکی و کیمتر سه‌متا خوه دگوه‌ورت. باراپتر ل ده‌فه‌رین جیایی و د دۆلنده دنیته دیتن. هیلینا وی گۆسکیه و کونه‌کی ل ته‌نشتی ده‌یلت و ب بنشکه‌فت و که‌فرانقه چی دکت. یا می باراپتر چار هیکن سبب دکت. ل وه‌لاتی مه ل نافجیایان تیژکان دنیته ده‌ری. و ل فرین نیژیکی نافاهی و گوندان دنیته دیتن. و ل ده‌شتی مه‌گه‌ر ب رېباری ب ریکا مه‌ش‌ختبوونیقه بهار و پاییزان بیته دیتن. ناداری و نیسانی دگه‌هته ده‌فه‌را مه. ل نسانیا و بولقان و قوبرس و ژورییا رۇژنافایا نه‌فریقا و تورکی و سووریا و فلستین و عراقی و ئیرانی و ده‌فه‌را ده‌ریایا فه‌زوبین و نه‌فغانستانی و ترکستانی تیژکان دنیته‌ده‌ر. زه‌ستانا خوه ل رۇژه‌لاتا نه‌فریقا ده‌رباز دکت.

(۲)

حاجیرهشکا بنپشت سپی

(س) پهړهسیلکه‌ی پاشه‌ل سپی

(ع) خطاف الضواحي (خطاف البيوت)

Delichon urbica (L)

۱۴ سم دريژه. سهر و چهنگ و پشت و كورى رهشكى ب سهر شينيفه‌نه. بنپشت سپييه. شاپهړ فه‌هوايپينه. ژ بنيفه سپي سپييه. كورى فه‌هوايى و كورت و دوچه‌فه. پي ب پرز و موويه‌كى هووركى سپي كراسكرينه. دوچه‌فيا كوريپي ل دهف پي نير پتره. سپيلكا چافان فه‌هوايپيه‌كى تارييه. نكل رهشه. پيگفه دزين. هيلينه‌كا كوور ژ ته‌فنى و زلان ب بنشكه‌فت و بنبانانفه چي دكت. گه‌له‌جا پيگفه و ب ره‌خپگفه هيلينان چي دكن. يا مي ژ (۲ - ۵) هيكي سپي دكت. هافينان ل ناف چيايان تيژكان دنينته دهر. ل ده‌فه‌رين دى ژى ب ريكا مشه‌ختبوونيفه دنيته ديتن. ژ نيساني دهست ب هيكرني و تيژكئينانه‌دهري دكت هه‌تا خزيرائي. ژ سهري ناداري دنيته دهف مه هه‌تا نيساني و سهري گولاني و هه‌يفا ته‌باخي دهست ب چوني دكت. ل ههمي نه‌هوروپا و گزيرته‌هين دهرپا سپي و ژوريا روظنافايا نه‌فريقيا و توركي و سووريا و فلسطيني و ژوريا عيراهي (كوردستاني) و نيراني و روظنافايا سيرييا و تركستاني و نه‌فغانستاني تيژكان دنينته‌دهر. زهستانا خوه ل نه‌فريقيا و ژوريا روظنافايا هندستاني دهرپازدكت.

(۴)

حاجیر دسکا گه ورا جیایی

(س) په رده سیلکه ی روهوزان

(ع) خطاف الشواحق

Hirundo rupestris(L)

۱۴ سم درېژه. ژ ملی پستی و چهنگان و کوربییغه، قه هواییه کی خوه لیکیه. نه رزنک و حهفتک سپیغه، و نه رزنکا وی هندک بنیک لینه. ژ بنیغه قه هواییه کی گهورقهیه، بنزک پچه کی تاریزه. کوری راسته و نه دوچه قه و هندک پنیین سبی لینه. سپیلا چاقان قه هواییه کی تارییه. نکل رده. بی قه هواییه کی قه کرینه. ل ناف جیایان ل دؤل و رزده و رده هزان دنیتیه دیتن. هیلینه کا فنجانکی ب کهلش و کونین رزده و رده زانغه ژ ته قنی و زلکان چی دکت. سه ری نیسانی قه ستا وهلاتی مه دکت و ل دغه مه هیکان دکت و تیژکان دنینته دمر. ل ناف جیایین ژیری و ژیرییا روزهلاتی نه ورؤپا، و ژورییا روزه نایا نه فریقیا و گزیرته بیین دهریایا سبی و تورکی و قه وهاس و عراقی و ئیرانی و نهفغانستانی ههتا ژورییا روزه نایا هندستانی و ههتا ترکستانی و نیغه کا چینئی تیژکان دنینته دمر. زفستانا خوه ل یه مهنی و مسری و سوډانی و حه به شه و دهغه را دهریایا سور دمر باز دکت.

(۵)

حاجیرشکا کهندالنافان

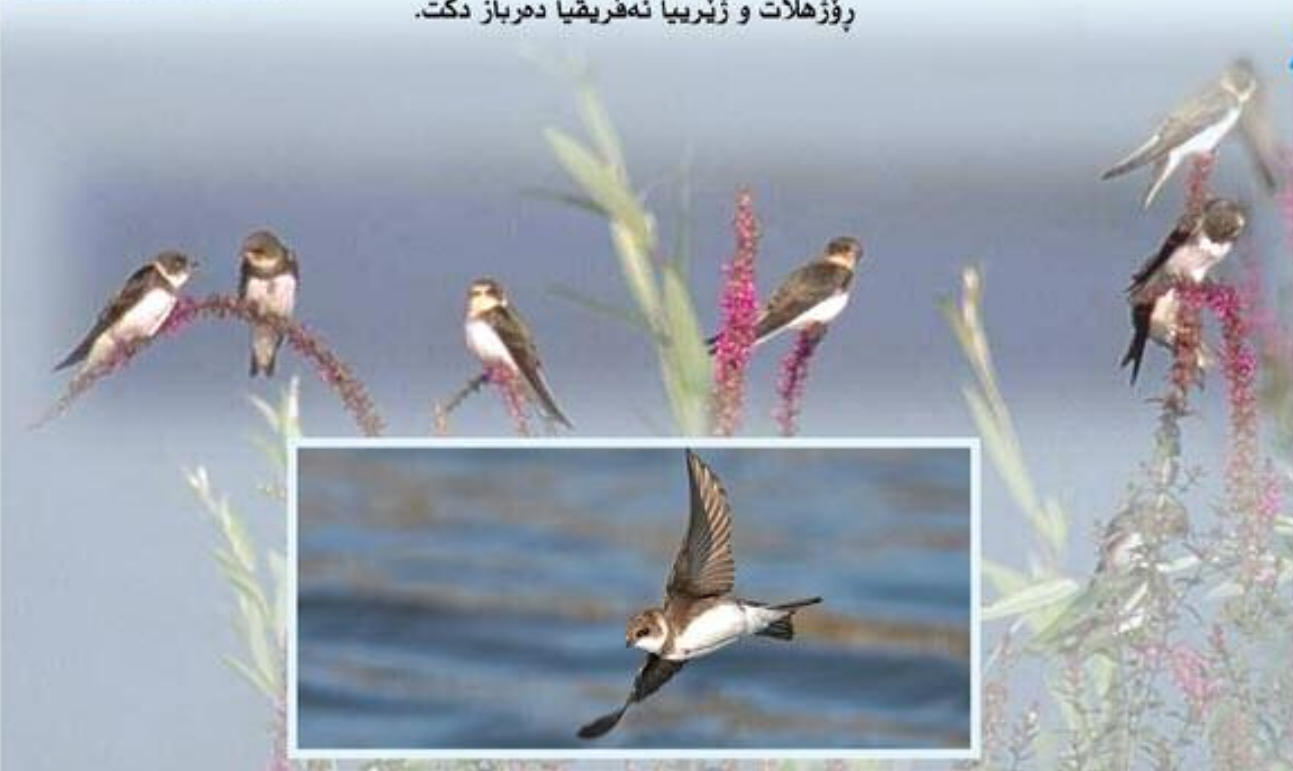
(س) په ره سیلکه ی خیزه لان

(ع) خطاف الشواطیء

Riparia riparia (L)

۱۲ سم دريژره. ژ ملی پشتنی قه هواییه کی پیتییی تامخوه لیکیی ب سهر گه وریقه یه، و ژ بنیقه سپیه، گیخه کا قه هوایی ل سهری بهر چیلکی و مرهاتییه. کوری دوجه قه. سپیلکا چاقان قه هواییه کی تارییه. نکل و پی رهشن. ل جهین قه دهر، همردهم ل کنار و په رافی رۆباران دنیتیه دیتن و تیژکان دنیتیه دهر. خوارنا وئ میش و مؤرن. هیلینا خوه د کونین پرده و کهندالنافانره چی دکت. ب ریباری بهاران بهر ب نه فراز (ژ نیفا نیسانی پیده و گولانی) و پاییزان بهر ب نشیف و ژیرییا رۆژنافا (دووماهییا ته باخی و نیلونی) د وهلاتی مهربه دبورت. ل نه ورؤیا، و ژورییا نه فریقیا و تورکی و سووریا و فلسطینی و عراقی (ل نیسه کی) و ئیرانی و قهوقاس و دهغه را دهریایا قه زوین و ژورییا سیریا و ژورییا نه مریکا تیژکان دنیتیه دهر. زفستانا خوه ل ژیرییا گزیرته یا عهره بی و رۆژهلات و ژیرییا نه فریقیا دهر باز دکت.

بڼه مالا زهرویله یان

هندهك بالندهیڼ كه لواش ناڅنجینه، یڼ نیر ژى زهرزهر و پښن، مى كه سكه كى باڅزهرن. ل ناه داروباران دژین و خوارنا وان میښ و مؤر و فیقییه. نكلى وان ته مهت سه رى وان درېژه. هیلینڼ خود ب دارانقه دهلاویسن. ل كوردستانى جوونهك ب تنى ژى هه په، نه وژى زهرویله په.

زهرویله؛ زهرویله یى شامى؛ پیروپیرو؛ تویوتویو؛ سلوباپرو

(س) زهردى وهلى؛ زهردى شامى؛ ههنجیره خوړه

(ع) الصفر

Oriolus oriolus (L)

نیزیکى ۲۴ سم دريژه، یى نیر كه لواشى وى زهره، ناڅبهره چاقان و بنى نكلى د گهل چهنگان و كوریى پښه، ههردوو كوژیکین كوریى زهراتییه كا لى. یا مى پښه وى كه سكه كى باڅزهره ژ سه ریفه، چهنك و كورى پتر ب سه ر قه هوایفه دجن، تیژكى باله فر وهكى یا مییه. نكل سوړه. پى رساسینه. سپلکا چاقان سوړشه كره. د ناه جهق و جهقلك و تاكین دارانړه خوه قه دشیرت و ژيانا وى ژى هه ر ل سه ر دارانه. د ناه دارین فیقى و بهرلیڅمین پښاران و په ساران دنیته دیتن. فرینا وى ب لهز و لوټكه. خوارنا وى فیقى و میښ و مؤرن. هیلینا خوه ب تاك و جهقلكانفه د هلاویست، و ژ (۲ - ۵) هیكان دكت. بالندهیه كى مشهخته، ل وهلاتى مه ژ سه رى بهارى ههتا سه رى خزیرانى و هندهجا ههتا ته باخ و نیلونی ژى دنیته دیتن. ل نه وروپا(ژ بلى پښه ژوری) ههتا دمیریایا سپى و توركى و ژوریایا عیرافى(كوردستانى) و نیرانى و پښانافایا سیبریا و تركستانى تیژكان دنیته دمر. زښتانا خوه ل پښهلات و ژیریایا نه فریقا دهر باز دكت.

بىنە مالا قىران

ھىندەك چوۋچىكىن ژ ھەمى چوۋچىكان ب
 كەلەخىر و ژىرتىرن. نىر و مى نىك پەنگن. بى
 و چەنگ ب ھىزن. نكىل وان درىژ و ب ھىزە،
 و نە گەلە ژ درىژايبا سەرى وان كورتىرە.
 ھىندەك موۋىپىن زھىر ل دەر و دۆرىن دىفنىكىن
 وانە. پىكفە دژىن. باراپىر ژى شەپۇكەنە. ل
 سەر داران د پەشەز و كوناىدە ھىلىپان چى
 دكن. قەستا ھەمى ژىنگەھان دكن. ھەمى
 تىشان دخون. ھىك و تىژكىن بالندەپىن دىتر
 دىرپىنن و دخون. ل دەف مە ھەشت جوون
 ژى ھەنە: قىرگورگ، قىرگەورك، قىرپەشكا
 زىانان، قىرپەشكا بچووك، قىزەلانك،
 شىراك، قاقىشك، قاقىشكى نكلزەر.

2005/04/15

(۱)
 قرگورگ؛ قرا که له خان
 (س) قه له گورگه
 (ع) الغراب الاسود
 Corvus corax (L)

۶۵ سم دريژده. ژ هه می قران مه زنتر
 و ب که له ختره. رهنگی پهرین وی
 ره شه شینه کی ته یسۆکه. حهفتکا وی قزه.
 نکل ستوور و مه زن و ره شه. دووماهییا
 کوریا وی تامخره. نیژ ژ میان ب
 که له خترن. سپیلکا چافان قه هواییه کی
 تارییه. بی ره شن. قه ستا گو یفکان دکت و
 وه کی قورتان دادته سهر که له خان ژی.
 هنده جا نیژی بالنده یان ژی دکت و ب
 نکلی دکوژت. ل ههوا بلند دفرت و
 گه له جا ددولینت ژی و ده می هی ککرنی ل
 ههوا قولیپانکان قه ددته. هیلینا خوه ل
 سهر داران و هنده جا د شکهفتانده و
 هنده جا د که لش و که ندالانره ژ تاک و
 چه قک و چه قین هسکین داران چی
 دکت. هی ک شینه کی قه کرییی ب سهر
 که سکی قه نه، پنیین قه هوایی و
 خوه لیکی لی نه. ل وه لاتی مه خوه ججه، ل
 ناف چیا یان تیژکان دنیته دهر. هافینان
 باراپتر ل چیا یانه و زفستانان قه ستا
 دهستان ژی دکت. ل یهونان و تورکی
 و ژوریا عیراقی (کوردستانی) و رۆژنای
 عیراقی و ئیرانی و نهفغانستانی و ژوریا
 رۆژنایا هندستانی خوه ججه.

(۲)

قرگه وورك؛ قَرَبه لهك؛ كه له بهش؛ قه له گهور

(س) قه له به له كه

(ع) الغراب الابقع

Corvus corone (L)

۴۵ - ۵۰ سم دريژره. جوونه کی بهر به لافه ل ناف چيایان. سه ری وی و گهردهن (حهفتك) و جهنگ و كوری رهشن، و پشت و بهرزك سپییه کی ب سهر خوه لیکیفه نه. ژ دوورقه به له كه. سپیلکا چافان قه هوایییه کی تاربییه. نكل و پی رهشن. ل سهر داران و هنده جا د كهنه اندانره هیلینان چی دكت. خوارنا وی بالنده پی بریندار و هیك و جانه وهرین بچووك و بهر ماییکین سهرگویفكانه. ل ناف چيایان (د ناف زهفی و دارستانانده) خوه جهه و تیژكان دینته دهر، زفستانان هنده جا خوه بهر دده دهستان زی. باراپتر ب تنییه و هنده جا جوته دگهرن. ژ (۲ - ۵) هیكان دكت. ل سهودا دهریایا سهی و گزیرته پی و ژیریا ژیریا رۆژهلاتا نهوورۆبا و تورکی و ژۆریا عیراقی (كوردستانی) و مسری خوه جهه.

(۳)

قرمەشكا زيانان؛ قەلە غوراش؛ قەردەشك؛ قەلە رەشك؛ قەلە غراب

(س) قازوو؛ قاز

(ع) الزاع

Corvus frugilegus (L)

۴۵ سم دريژه. پيگمه و ميگمه رهشهكي برسقوگه تهيسينا وي ب سهر خه مريغه دجت(پي تيژك رهش رهشه). نه رزنكا پي تهكووز بي بهره و يا تيژكي ب بهره. سپيلكا چافان قه هواپييهكي تارييه. نكل و پي رهشفه نه و ستووراتييا نكلي ب سهر سپيفه يه. زفستانان (كۆمكۆمه) قهستا زهفي و زيانان دكت. خوارنا وي تۆف و ميش و مؤر و كيژ و كرمكن. مشهخته زفستانان دئيته وهلاتي مه، و باراپتر قهستا دهستان دكت، مهگه ب ريباري پاييز وبهاران ل هنداف جيايان بيته ديتن. ژ دووماهيا ئيلوني ههتا دووماهيا ئاداري دئيته ديتن. ل زهفي و زيانين تير دار دزيت. و پيگمه ل سهر داران هئيلينان چي دكن. ل نهووروپا و سيرييا و قهوقاس و ئيراني تيژكان دئيته دمر. و زفستانا خوه ل جهودا دهريايا سبي ههتا ژورييا نهفريقييا و مسري و عراقي و ئيراني و گزيرتهيا عهربي و ژورييا روژنافايا هندستاني دمر باز دكت.

(۴)

قره‌دهشکا بچووک

(س) قه‌له‌ردهشه قه‌ئاسیلکه؛ جیق؛ قه‌له‌ردهشکه

(ع) غراب الزرع

Corvus monedula (L)

ل رزده و ره‌ف‌ه‌زان و ل س‌ه‌ر
کافله‌خانیان و ل ناف‌زه‌فی و زیانان
دژیت. د کونین‌خانیانده و ل س‌ه‌ر
داران و هنده‌جا د کونانده ل س‌ه‌ر
ن‌ه‌ردی هیلینان حی دکت. ل رۆژهلای
ن‌ه‌ورؤپا و وه‌لاتی بولقان و قوبرس و
تورکی و قه‌وقاس و ئیرانی هه‌تا سیریا
و ترکستانی و کشمیری تیژکان دنینته
دەر. زفستانان قه‌ستا ژۆرییا رۆژئافایا
هندستانی و نه‌فغانستانی و ئیرانی و
عیراقی و مسری (ب قه‌تلازی) دکت.

۳۳ سم درنژه. ژ قره‌دهشکا زیانان
بچووکتره و نکلی وی کورتتره. ره‌ش
ره‌شه تنی پاتک و دؤرانا گوهان و
به‌رزک ب س‌ه‌ر گه‌وره‌کی خوه‌لیکیقه‌نه.
قانه‌کا ب س‌ه‌ر ره‌نگی قه‌مه‌ره‌فه ل
ته‌نشتا ستوییه. س‌پیلکا چافان
خوه‌لیکییه. نکل و پی ره‌شن. ل س‌ه‌ر
داروبار و ئافاهی و دارتیلان داددت و
گه‌له‌جا تیکی ره‌فین قره‌دهشکا زیانان
دبت. زفستانان قه‌ستا وه‌لاتی مه دکت.

(۵)

قزقه لانك؛ دوودرېژك؛ قهلقيشك؛ قهله باسك؛ قهله سپيك؛ قزقه ل؛ دوو قدرېژ؛ قزوك

(س) قشقه له؛ قهله باچكه

(ع) العقق

Pica pica (L)

۴۴ - ۴۸ سم درېژره. رهش و سپپيه بهلهك.. كورى درېژره. بنېشت و سهرمل و چهنكغه شير و زك و تهنشت سپينه و وهكى دى رهشهكى تهيسوكى ب سهر شينى و خه مريشهيه. تيزك وهكى يى تهكوززه تنى كوريبيا وى قوتتره. سپيلكا چافان قه هواييهكى تاريخه. نكل و پى رهشن. خوهجهه، باراپتر ل ناف زهقى و بيستانان (جهين خلوه و قارى يين بهرفره و پهژانكرى) دزيت، و ل سهر دارين بلند يان ل بهر كندالان هيلينى چى دكت و تيزكان دنينته دهر و سهوانهيهكى ژ قرش و قال و چهقلكان ل هندافى هيلينا خوه چى دكت و هيلينى پى دپهچنت. سهرى نادارى و نيسانى هيكان دكت و گولانى هيكين خوه دكته تيزك. قهى نابته رهف. خوارنا وى توف و فيقى و جانه وهرين هوورك و بالنده و بهرماييكين جانه وهران. ب سهر هيلينين بالندهين ديترده دگرت و هيك و تيزكين وان دخوت. بالندهيهكى زيانويه (زيانبه خشه). ل نيغهكا روسيا ههتا ژوريبيا ناسيا و ههوقاس و نيرانى و عراقى و نهفغانستانى و تركستانى خوهجهه.

(٦)

شركاك؛ كركاك؛ كركهوك؛ شلاك
(س) قزاوکه؛ قزائکه؛ حهوت زمانکه

(ع) أبو زریق

Garrulus glandarius (L)

٢٤ سم درێژه. پهړین لهشی وی پتر ب
سهر خهمریقهنه، بنپشت سپیه و کوری
رهشه. قانهکا سپیا مهزن ل جهنگانه.
گیخین شین و رهش و سپی ل
چهنگه شیرانه. شاهه ره هواپیهکی ب سهر
رهشیهنه. نهنی سپیهیه. کولوفانکا سهری
بچهکی تاریه و گیخین رهش و سپی لینه و
هندهجا قز دکت وهکی کوفیکی لی دنیت. دو
قان و بنیین رهش ل ههردوو تهنشتین
نهزنکا وی یا سپینه، ژ بنی نکلی دهست پی
دکن. حهفتک و نیقهکا زکی و کوریه شیرین
بنی سپیهنه و وهکی دی ژ بنیه خهمرهکی
سوریهیه. تیژک وهکی پی تهکووزه. سپیلکا
چاقان شینه. نکل و پی قه هواپینه.
خوهجه، ل ناف بیستان و دارستان و
ریله وارین ناف جیایان و ل سهر داروباران
دزیت. بالندهیهکی تیرفیژقیژ و زارفه کهره،
گله ب زار بالندهپین دیترفه دکت. خوارنا
وی شینکاتی و کرمک و میس و مؤر و
کیژکن. سهری ناداری ل نهفرازیپین قهدهر و
دووردهست د ناف دارستانین داربهرووییده
هیلینن چی دکت. ژ (٢ - ٥) هیکان دکت و
تیژکان دنینه دهر. بشتی تیژک ب فری
نیخستنن خوه بهرددته دۆل و نهالین
بهردایی پین جیایی. ل ژیریا نهنه دۆلی و
سووریا و لوبنانی ههتا فلسینن و نوردنی و
ژورییا عراقی (کوردستانی) و ئیرانی
خوهجه.

(۷)

قاقیشك؛ قاقویشك؛ قهلقیز؛ قهلقزك؛ قزبانك

(س) قازوودمهیره؛ قازی دندووك سوور

(ع) الغراب الاعصم أحمر المنقار

Pyrrhocorax pyrrhocorax (L)

۲۹ سم دریزه. بالندهیهکی شینهرهشی
تهیسۆکی چیاپییه. نکل سۆر و دریز و
کفانکییه (یی تیزك نکل و ی پرتهقالییه).
پی سۆرن. جهنگفه شیر ب سهر کهسکیفهنه.
سپیلکا چافان قههواپییهکی تارییه. خوارنا
وی میش و مۆر و گرمکن. زفستانان قهستا
ناف چیاپین وهلاتی مه دکت. ژ نیفا تهباخی
ههتا سهری گولانی دئیته دیتن. تی ههیه ل
هندهک دمقهرین چیاپی یین زوری خوجه
بت و تیزگان زی بینته دهر. هیلینان د
کونهکهفر و فراکه و شکهفتانده چی دکت. ل
مهکه دۆنیا و تورکی و قهوقاس و ئیرانی و
نهفغانستانی خوجهه.

Eaglenest Biodiversity Project

(۸)

قافیشکی نکلزدر

(س) قازووه دهنووک زهرده

(ع) الغراب الاعصم أصفر المنقار

Pyrrhocorax graculus (L)

۴۰ سم دريژده. وهكى جوونى بۇرپيه بهس ب كهلواشيفه بچووكتره و نكلى وى زهره نه سۇر و نكلى وى ژىي جوونى بۇرى كورتره و كشانكييا وى پچهكتره و پهرين وى ژ نيزيك رهسترن و شيناتيا وان كيتمره. پى سۇرن (بين تيژكى رهشن). سپيلكا چافان قههوايپيه. ل هندهك چيايپن ژۇرى و نهفراز ههيه. ژ تيرمهه ههتا نادارى دنيته ديتن. د كونهكهفر و كهفنه هيلينانده هيكان دكت و تيژكان دنيته دهر. ل چيايپن نهلب و بولقان و توركى و قهوقاس و ژۇرىيا ثيرانى (د بن دهرايا قهزوينده) خوجهه.

بىنەمالا ئىتتىمۇكان

ھىندەك بالىندەيىن كەلۈش بچووك و رپىرى
و سفك و زرزقۇكن. نىر و مى وەكى ئىكن. د
ناق چەقىن دارانرە دچن يان خوه پىقە دگرن.
كىمجا داددنه سەر ئەردى. نكلى وان كورت و
زراف و سىكوژىكە. چەنگ درىژ و تامخرن. كورى
ناقنجىبە يان درىژە. پى كورتك و ب ھىزن. ل
سەر داران دژىن. زفستانان كۆمكۆمە و پىكفە
دژىن. خوارنا وان مىش و مۆرىن بچووك و
بشكوژكىن تەرىن داران و ئەو پىشكەنە ئەوین
ددنە بەلگ و چەقىن داروباران. ھىلىنا د كونىن
دارىن بلندرە چى دكن و ھىندەك ژى ھىلىنان
ب چەقائفە چى دكن. ل دەف مە ب فان ھەمى
ناقان دئىنە نافكرن: ئىتتىمۇك؛ تلىخۆرك؛
سنىكۆرە؛ پۆشپەشك؛ مامرەشك؛ چنارۆك.

(۱)

ئىتيمۇكى مەزن؛ سەرەشك

(س) گۆرەويچنەى گەورە

(ع) القرقف الكبير

Parus major (L)

۱۴ سم دريژە. ژ ھەمى ئىتيمۇكان مەزنترە. بانى سەرى وى رەشەكى ب سەر شىنيقەيە (رەشاتىيا سەرى يى نىر تەيسۆكە و يى تىزك سەرى وى قەھوايىيە). ھەردو نالەك سېينە (ب تىزكىنى زەرن). ھەفتك رەشە، رەشاتىيا وى و يا بانى سەرى ل پىشتا نالەكان دگەھنە نىك. پىشت خوەليكيىە. ھەمى پىشكىن دى ژ مىلى پىشتىقە د گەل كورىيى خوەليكىنە ب سەر شىنيقە. گىخەكا سى ل چەنگانە. شاپەر قەھوايىيەكى ب سەر رەشىقەنە. پەرپىن تەنشتا كورىيى سېينە. سنگ و بەرزك زەرن و گىخەكا رەشا نەگەلە پان ب نىفا وانە دنىت ھەتا دگەھتە كورىيى. تىزك وەكى يى تەكووزە. سېپىلکا چافان رەشە. نكل رەشە. پى راساسينە ب سەر شىنيقە. د ناف بىستان و دارستان و رېلەوارانندە دزىت و خوە ژ داران دوور نائىخت. خوەجھە ل ھندەك دەقەرپىن جىايىيىن كوردستانى و ئىرانى.

(۲)

سەر شىنك؛ سەراشىنۆك؛ خەجخە جۆك

(س) گۆرەويچنەى شىن

(ع) القرقف الازرق

Parus caeruleus (L)

۱۲ سم درىژە. كولۇفانكا سەرىۋى شىنە، فەرۋزەكا سىپى لى ۋە مەرھاتىيە. ئالەككىن ۋى سىپىنە، گىخەكا رەش د ئاقبەرا وان ۋ كولۇفانكا سەرىدەيە، ژ نكلى دەست پى دكت ھەتا ژ چافان دىبۇرت. پىنيەكا سىپى ل پاتكىيە. پەشت كەسكەكى خوەلىكيە. چەنگ ۋ كورى شىن ۋ شىناتىيا وان تارىترە ژ پا پەشتى. گىخەكا سىپى ل چەنگانە. ئەرزىك رەشە، تۆكەكا رەشا زراف ژى دچتە تەنشتا ستوى. ژ بىنقە زەرقەيە تىن كورىقەشپرا بىنى سىپىيە. سىپىلكا چافان قەھوايىيە. نكل

رەشە. پى شىنەكى رساسىيە. تىژك رەنگ پىتتىيە ۋ پەشتا ۋى قەھوايىيەكى ب سەر كەسكىقەيە ۋ ئالەككىن ۋى زەرقەنە. رەفتارى قى ئىتتىمۆكى ۋەكى پى جوونى بۇرىيە. خوەجھە ل ھەمى دەمىن سالى دىتتە دىتن ۋ زىستانان دەمى دنيا سار دبت ب قەتلازى خوە بەرددەتە دەشت ۋ نەيلان ژى. د ناف دارستانىن داربەرۋو ۋ داربىھاندە مشەيە. ل قەوقاس ۋ ژۇرىيا رۇزنافايا ئىرانى ۋ ژۇرىيا كوردستانى خوەجھە.

(۳)

ئىتيمۇكى دامايى

(س) گۆرهويچنەى بۆر

(ع) القرقف الحزين

Parus lugubris (L)

۱۴ سم درىژە. ب كەلواشيقە نىزىكى
ئىتيمۇكى مەزنى. بانى سەرى وى و نەرزىك
و حەفتك رەشنى ب سەر قەھوايىقە. ئالەك و
گوھك سېنە. ژ مىن پىشتىقە خوەلىكىيەكى
ب سەر قەھوايىقەيە. ژ بنىقە سېيە،
ھەردوو رەخىن بەرجىلكى و سىنگى
تامدانەكا قەھوايى لىيە. تەنشتا پەرىن
كورىيى يىن ژ دەرئە سېيە. يا مى سەرى
وى ب سەر قەھوايىقەيە. سىپىلكا چاقان
قەھوايىيە. نكل رەشە و ژ يى ئىتيمۇكىن دى
ستوورتەرە. بى خوەلىكىنە. گەلە دەمىن سالى
ل ناق چىايىن وەلاتى مە ھاتىيە دىتن، دوور
نىنە ل چىايىن ژۇرى خوەجھ بت و تىژكان

ژى بىنتە دەر. ل دەشتىن نزم و بەربىيى
چىايىن رىلىن دژىت. د قولەدار و
كونەكەفرانرە ھىلىنى چى دكت. ل توركى و
قەوقاس خوەجھە.

(٤)

ئىتيمۆكى كورى دريژ

(س) گۆرهويچنهى كلك دريژ

(ع) القرقف الطويل الذنب

Aegithalos caudatus (L)

١٣ سم دريژه(دريژيا كوريبى ب تنى ٧
سهنتيمن). بالندهيهكى زرزقووك و
نهحهجمتويه. نير و مى رهنهگهن. كهلواش
بچووك و كورى دريژ و رهشه. كولوفانكا
سهرى سبويه. ههر چافهكى گيخهكا رهش د
سهررهيه. پشت خوهليكييهكى تارييه.
شوونهكا قههوايى ل بنپشتى و ههردوو
ملانه. چهنگ قههوايينه. شاپهري تنشتا
كوريبى سبويه. ژ بنيقه سبوياتييهكا ب
سوړى تامدايى ل زكى و ههردوو كيئهكانه و
پنييهكا رهش ل ههفتكييه. سبيلكا چافان
قهمهره. نكل رهشه. پى رهشن. ل ناف تراش
ودارستان و ريلهوارانده دژيت و هيلينا خوه
د ناف تراشين ب ستريده جى دكت. گهله
دهمين سالى ل ناف چيايىن وهلاتى مه دنيتيه
ديتن، دوور نينه ل هندهك دهفهران خوهجه
بت. هندهك جوون زى ل توركى و ژورى و
ژوريا رۇژنافا و ژيريا ئيرانى خوهجهن.

(5)

پسپلك؛ تليخومرك

(س) گۆرهويچنهى پشت شى

(ع) الرميز

Remiz pendulinus (L)

۱۰ سم درىژە. جوونەكى كوچۇچە ژ
ئىتىمۇكان. نىر و مى بىژە رەنگەكن. سەرى
وى سېيەكى خوەلىكىيە(يا مى بانى سەرى
وئ قەھوايىيە) و گىخەكا قەمەرا پان ل
ئەنىيىن وەرھاتىيە و دچت ھەتا خوە ل
ھەردوو گوھكان ددت. پشت قەھوايىيەكى
تارىيە، و ل راستا بنېشتى گەورفە دبت.
كورى قەھوايىيە و تەنشتا وئ سېيە.
ئەرزك و ھەفتك سېيە. و بەرزك
قەھوايىيەكى قەكرىيى ب سەر زەرىقەيە.
ھندەك شوونىن قەھوايىيىن تارى ل
بەرچىلكىنە. سېلكا چافان قەھوايىيە. نكل
رەشە. بى رساسىنە. ل ناڤ تراشان و ل بەر
لېڧىن گەر و رۇباران دنىتە دىتن. زڧستانان
ب كىماسى قەستا وەلاتى مە دكت. ھىلېنەكا
رتلكى ب چەقى داران و لەقەنائفە جى دكت
و دەلاويست. ل ژىرى و رۇژھلاتا توركى و
ئەرمىنستانى و نازەربىجانى و رۇژئافاىا
ئىرانى خوەجھە و زڧستانان ل خۇزستانى و
عىراقى ھەيە.

بنه مالا بهرکوته یان

ب چهقین دارین مهزنگه دجن و دئینه
 خورای و خوارنا وان میس و مؤر و
 گويز و بندهقن. هیلینین خوه د
 قوله دار و کهلش و کونه کهفرانره چی
 دکن. نیر و می گهلهک وهکی ئیکن. ل
 دهق مه ب فان هه می نافان دئیته
 نافکرن: بهرکوته؛ بهلیکوته، بهرکوره؛
 بهلیشته؛ تۆته بهر؛ تۆته بهرک؛
 فشتک؛ بهرکوتی بهران و چار جوون زئی
 ل وهلاتی مه هه نه: بهرکوتهیی
 قورمان، بهرکوتهیی کهفران،
 بهرکوتهیی بچووک، کهفرهلهپه رک
 (تهیرکی کهفران).

هندهک بالندهنه کهلواشی وان
 بچووکه و سهری وان مهزنه و نکلی
 وان راست و ب هیزه. کوربیا وان قوت
 وراسته. پی کورتن. پهنج دریژ و
 چهنگ دریژن. ب تنی دژین خوهجهن و
 ژ رهفتاری خوهفه وهکی دارکۆکه یانن،

(۱)

بەرکوتەیی قورمان

(س) قولتەى جەنگەلى

(ع) كاسر الجوز الاوروبي

Sitta europea (L)

۱۴ سم درېزه. ژ ملی پشتیفه رساسییه کی ب سمر شینئ فه کریفه یه، و ژ بنیشه تامسورقه یه و سوراتییا تنهشتان تاریتره (یا مئ سوراتییا تنهشتان فه کریه و تیژک ژئ بئ باره). نالهک و حهفتک سپینه. گیخهکا رهش ژ بئ نکلئ دهست پئ دکت و ژ چاقان دهر باز دبت خوه ل تنهشتا پاتکئ ددت. شاپهړ خوه لیکپیه کی ب سمر فه هواپیقه نه. پچهکا سپیاتیی ل کوژیپئ کوریپیه. سپیلکا چاقان رساسییه کی فه هواپییه. نکل رهش و ب هیز و تیژه. ئەف بهرکوتیه ب لۆتک ب دارانفه دجت، و گویز و باهیقان ب نکلئ فه دکت و دخوت. د کون و قلورئین دارانره هیلینان چئ دکت و دهرئ هیلینئ ب تهفتئ بچووک دکت. ژ (۶ - ۱۱) هیکئین سپیپئ پنیپئ سؤر لی دکت. خوهجهه ل نافه چیاپان، نهمازه ل جهئین داربه پروو لی مشه. ل کوردستانئ و ژئری و رۆژنافایی تورکی و سووریا و ژۆرییا هلستینئ و چیاپئین زاگروس ل ژئری و رۆژنافایی ئیرانسئ خوهجهه.

(۲)

بهرکوتەیی کەفران

(س) قووتەیی گەورە

(ع) کاسر الجوز الصخري الكبير

Sitta tephronota (L)

۱۶ - ۱۹ سم درێژە. پچەکی ژ جوونی بۆری مەزنترە. ژ بنیقه باراپتر سپییه، شوونەکا قەهواویییا پیتی ل بنزکی و کوریفەشیرا بنی و تەنشتانە. بانئ سەری د گەل پشتئ و کورییئ رساسییەکی خوەلیکی و قەگری و شینفەیه. گیخەکا رەش ژ بنئ نکلی دچتە چاقان هەتا دگەهتە دووماهیییا پاتکی. گەلە سپیاتی ل پەری تەنشتا کورییییه. سپیلکا چاقان قەهواویییه. نکل و پی رەشن. ئەف جوونە ل ئەردئ کەفرین و دۆل و دەردۆلین ناف چیاپان مشە دئیتە دیتن، کیمجا دچتە سەر داران. هیلینان د کون و کەلشین کەفرانرە چی دکت. بالندەیهکی گەلە ب دەنگ و دۆرە و ب کەفرانفە دچت و خوە پیقه زی دەلاویست. ل وەلاتئ مە خوەجەه و تیژکان زی دئیتەدەر. ل رۆژنافایی نازەربیحانی و چیاپین زاگروس ل رۆژنافایی ئیرانی و ل ژۆرییا عیراقئ (کوردستان) خوەجەه.

(۳)

بهرکوتەیی بچووک

(س) فۆلتهی بچووک

(ع) کاسر الجوز الصخري الصغير

Sitta neumayer (L)

۱۴ سم درێژه. وهکی جوونئ بۆرییه، بهس بچووکتزه و نکلی وی کورتتره. ههروهسا گیخا رهشا روویی وی زرافتر و کورتتره. گهلهجا ژ چافی نابۆرت و نهگهر بۆری ژ ی گهله ناچت. سهباتی ژ ی وهکی جوونئ بۆری ل بهرین تهنشتا کورییی نینه. ژ ملی پشتیقه خوهلیکییهکی گهلهکی فهکری و پیتییه. نکل زرافه. سپیلکا چافان فههواپییه و نکل و هئ رهشن وهکی یین جوونئ بۆری. تهنشت و بنچهنگ فههواپییهکی پیتینه. ژ جوونئ بۆری کیمتر دهنگ و دۆری دکت. ل ناف چیاپین وهلاتئ مه خوهجهه و ژ جوونئ بۆری کیمتر ههیه. ل دۆل و دهردۆلکین تهنگ و ل بهربنییی چیاپان و ل پردههین بلند دژیت. باراپتر ل سهر کهفر و پردههین پرووت و رهوال دنئیته دیتن و هندهجا ل سهر داران ژ ی داددت. د شکهفت و کونهکهفرانه هیلینئ چئ دکت و دهرئ هیلینا خوه تهفن دکت و وهکی دهفئ زرنایئ لی دکت. ل ژۆرییا عیراقئ(کوردستانئ) و ژۆرییا رۆژنافایا ئیرانی و جیاپین زاگرۆس خوهجهه.

(٤)

كهفرهلهپهرك؛ تهيركى كهفران
(س) بهردهوان

(ع) داب الصخور؛ داب الجدران
Tichodroma muraria (L)

١٧ سم دريژه. نكل دريژ و زراف و تامكفانكييه. بانى سهرى و پشت و بنپشت و سنگ و زك خوهليكيينه. كورى و چهنگ رهشفهنه. پيلهكا سوراتيى ل چهنگهشير و ناقهپرانه (ب كهفر و ديوارانقه و ل فرينى ديار دبت). شاپهر رهشن و هندهك پنيبين سبي ل وان و كوژيكن كوريبيينه. نهرزك و چهفتك زفستانان سبقيهنه و دهسى تيژكئينانهدهرى (هاشينان) ل دهقى ني نير رهشفه دبن. تيژك زفستانان وهكى يى تهكووزه. سبيلكا چاقان قههوايبيه. نكل و پى رهشن. ل دؤل و دهردؤلان و د نافت كهفنهكافلانده دژيت. ب لؤتك گهله هلباسكى كهفر و ديواران دبت (نانكو بئفه دجت) و د بهرره چهنگين خوه فهدكت و بان دكت و نيئنيغه دگههينته نيك و هنگى سوراتيا وان ناشكرا دبت. فرينا وى وهكى يا پهلاتينكانه و ل فرينى ب سهر هؤبهؤپكى (داودكى دونكل) فه دجت. زفستانان ب كيى و قهتلازى قهستا وهلاتى مه دكت و زفستانا خوه ل بهربنى و دؤل و نهالين كهفرين ديورينت. ژ دووماهيا چريا دوى ههتا نادارى دنئيته ديتن. ل نهردين لى خوهجه زفستانان خوه بهرددته دؤل و نهال و دهشتين نيزيكى جهين تيژكئينانهدهرى. ل جيايبن نهورؤپايا نافين و ژيرى و ل قهوقاسى و توركى و لوبنانى و سووريا و ئيرانى و دهقرا دهريايا قهزوين خوهجهه.

بنه مالا كوركان

هندەك بالندەيېن چەنگ خېر و كورى قوت و كەلواش داگرى و پېژى و تېرپەرن. حەز ژ دەفەرىن بلند دكن و قەستا جۆ و جۆبار و رۆبارىن نافا چىايان دكن. ھوورەماسى و مېش و مۆر و كرمكىن د نافا نافىدە دخون. نكلى وان راستە. باسكى پىييان دريژ و ب ھىزە و پەنج مەزنى. نىر و مى نەگەلەك ژىك جودانە. خوە د جۆكاندە پان دكن و ھندەجا خوە بنشافا ژى دكن. ل كوردستانى جووئەك ب تنى ھەيە دىيژنى كورك پان كوركى نافى.

كورك؛ كوركى نافى

(س) بەرلووزەو؛ جۆلەكە جۆمە؛ سىنگ سىلكە

(ع) غماس الماء

Cinclus cinclus (L)

۸ سم دريژە. بالندەيەكى پت و چەنگ و كورى قوتە. بانى سەرى وى قەھوايىيە. نەرزنگ و بنجەفتك و بەرچىلك سېنە، و ەكى دى قەھوايىيەكى ب سەر رەشيفەيە. ب تىژكىنى پشتا وى گەورەكى باف رەسايىيە، و بەرزكى وى خالىن رەش و گەور لىنە. يا مى ژ رەنگيفە ژى نىر فەكرىترە. سىلكا چافى قەھوايىيە. نكل قەھوايىيەكى ب سەر رەشيفەيە. پى رەش. ئەف بالندەيە دايمدىر ل بەر لىفەين نافان ب تنى و ھەر ل جەھكى دئىتە دىتن، و جەئى خوە قەى ناگوھۆرت. گەلەجا ل سەر بەرىن د نىفا نافا و رۆباراندە دادايى دئىتە دىتن، سەرى خوە و كلكا خوە بەردەوام دەھژىنت. خوارنا وى گيانەوہرىن

بچووكىن نافىنە، ژ بۆ خوارنا وان گەلەجا خوە بنشافا دكت و قەدەرەكى دىنتە د بن نافىفە. ھندەك جاران سەرنافا مەلەفانىيان ب ھەردوو چەنگان دكت. فرىنا وى ب لەز و نزمە و ل دوو جۆكىن نافى دجت، و گەلەجا خوە د جۆكاندە پان دكت. زفستانان و ب فەتلازى(ب كىمى)قەستا وەلاتى مە دكت، و پتر حەز ژ نافچىايان و جەين بلند دكت. دوور نىنە ل ھندەك جەين كوردستانى يىن ژۆرى خوەجھ بت. ھىلىنا خوە د بن رزەدە و رەفەزىن بەر لىفا نافان و د كەندالنافانرە چى دكت. ل قەوفاس و نەرمستانى و نازمربىجانى و ژۆرىيا نىرانى خوەجھە.

بنه مالا چرزنگان

هندەك بالندەییڭ كەلواش بچووك، چەنگ و كورى قوت و نكل زرافن. تیرپەرن. چەنگ تامخېر و كورى رەپن. پى ب هیزن. د ناف شینكاتى و دەغەلا تیکرە دژین. نیر و مى نهگەله ژیک جودانە. پەپین وان گیخدارن قەھوایی. نكلی وان بچووكە، بچكەكا خواراتییی لییه. ل كوردستانی جودانەك ب تنی هەیه.

چرزنگ؛ چرفنك؛ چرفندك؛ بلبكى دهحلان

(س) فیسقه؛ چۆلهكەمشكە؛ كەلهفندە

(ع) الطرولودس

Troglodytes troglodytes (L)

۱۰ سم درێژه. بالندەیهكى پتى قەلهووه. نیر و مى نیک رەنگن. چەنگ و پەپ رافرافن قەھوایی(قەھوایییهكى قەكرى و هندەجا تارى). كولۇفانكا سەرى گەورفەیه. رەنگى زك و بنزكان پیتیتزە ژى مى پشتن. كورى قوت و گیخدار و سەرئەفرازە. لەشى وى گیخدارە و گیخداریا وى پتر ل چەنگان و كوریى و تەنشتان دیارە. گیخەكا قەھوایی د سەر چافانرەیه. سبیلکا چافان قەھوایییهكى تارىیه. نكل قەھوایییه. پى قەھوایییهكى سۆرئەنە. بالندەیهكى زرزقۆك و نەحەجمتییه. د ناف دەغەل و بیستان و ریلانده، ل رەخ و دۆرین ئافان هەیه، هندی خوه قەدشیرت دیتنا وى ب زەحمەتە. هندەك جارن ب قورمى دارانئە دچت. خوارنا وى میش و مۆرن و وەكى مشكان د ناف گل و گیایی و دەغەلیرە ل خوارنى دگەرت. زفستانان دنیتە وەلاتى مە، ژ چرییا نیکى هەتا دووماهییا نیسانى دنیتە دیتن. ل قەھوقاس و ژۆرییا رۆژنافایا ئیرانى و ژیرییا دمریایا قەزوین و جیاییڭ زاگرووس و ژیرییا رۆژھلاتا ئیرانى خوهجەه.

بنه مالا ره شویله یان

بنه ماله کا مه زنه ژ بالنده یین بچووک و نافنجی پیکهاتییه. پیباسکی وان دریز و ب هیزه. ل سهر ناخی دژین. ب لوتکان دچن و هندهک ژئی هوودارن (ل سهر داران دژین). خوارنا وان میس و مؤر و فیقی و دانن. نیر و می نهوکی ئیکن د گهلهک جوونانده. هیلینین وان دهرقه کرینه، ل سهر نهردی و د ناف چهقانه یان د فلورین دارانه یان د کونه کهفرانه چی دکن. گهله جوون ژئی مشهختن. هیکیین وان پنیپینه. نهف بنه ماله ل سهر فان نشان دئیته بهلافکرن: نشی ره شویله یان (ره شویله، گهوریله، گهوریله یا خوهشخوون)، نشی گولهریکان (گولهریک، ره شویله یی کهفران)، نشی بنبهروتکان (بهله خشک، بنبهروتکی بهلهکی گوهرش، بنبهروتکی بهله بهش، بنبهروتک، بنبهروتکی بنپشت سؤر، بنبهروتکی دامای، بنبهروتکی بهلهک)، نشی باشکولؤکان (باشکولؤک، باشکولؤکی بوری سپی)، نشی سهرقه لوونکان (سهرقه لوونک، سهرقه لوونکی بهرچیلسؤرک)، نشی بلبلان (بلبل، بلبلی خالخال، دووقسؤرک)، نشی بهرشینکان (بهرشینک)، نشی بهرسؤرکان (بهرسؤرک).

(۱)

گه وریله؛ گه وریله

(س) ره شیشه‌ی گه وره

(ع) سمنا الدبق

Turdus viscivorus (L)

۲۷ سم دريژه. ژ ملن پشتيغه بهرين وي
 قه‌هوايييه‌كي ب سهر خوه‌ليكيغه‌نه (ب
 تيژگيني پشتا وي خالخاله). ژ بنيغه
 سپيه‌كي پنيبيئي زمرغه‌يه، پنيبين ره‌شين
 مه‌زن لينه. گيخه‌كا پيتي د سهر چاقان‌ره‌يه.
 كوري ژ هه‌ردوو ته‌نشتان تامخره و به‌رين
 ته‌نشتان سپينه. بنچه‌نگ سپيه‌نه (ل
 فرين ديار دبن). سپيلكا چاقان قه‌هوايييه.
 نكل قه‌هوايييه‌كي رساسيه. پي قه‌هوايييه‌كي
 زمرغه‌نه. ني‌ر و مي‌رهنگه‌كن. د ناف
 بيستانين فيقي و تراش و نه‌فراز بيانده
 دژيت. ل سهر داران هيلين چي دكت.
 زفستانان ب كي‌مي قه‌ستا وه‌لاتي مه دكت. ل
 هه‌مي نه‌وروي و روي‌نافايا سيبريا و توركي و
 سووريا و لوبناني و قه‌وقاسي و ژورييا
 نيراني تيژگان دنينته دهر. ل حه‌ودا دهر يايا
 سبي و عراقي و مسري (ب قه‌تلازي) زفستانا
 خوه دهر باز دكت.

(۲)

گه‌وریله‌یا خودشخوون

(س) ره‌شیشه‌ی باغی

(ع) السمنة المطربة

Turdus philomelos (L)

۲۲ سم دریزه. ژ جوونئ بۆری بچووکتره. ژ ملئ پشتیقه فه‌هواپییه‌کی ب سهر زه‌یتوونیقه‌یه و په‌رپن ته‌نشتا کورییی سپیاتی تیده نینه. بنچه‌نگ تامسورفه‌نه. نه‌رزنگ وحه‌فتک سپینه و ته‌نشتا وان گیخین فه‌هواپی لینه. ژ بنیقه سپیه‌کی خالخاله، خالین ره‌شین بچووک لینه. نیقا زکی سپیه و شوونگه‌وراتیه‌ک ل ره‌خین سنگی و به‌رجیلکیه. هندهک پنیین ب سهر فه‌هواپییه‌کی فه‌کریقه ل جه‌نگفه‌شیرانه. سپیلکا چاقان فه‌هواپییه‌کی زهرفه‌یه. نکل ژ ملئ سهری ره‌شفه‌یه و ژ ملئ بنی زهرفه‌یه. پی فه‌هواپییه‌کی گوشتین. نیر و می په‌نگه‌کن. ژ جوونئ بۆری پتر خوه ددته نه‌ردین به‌ردایی لی به‌لی گه‌لهک ترسوکه‌یه، دهمی مروقی دببنت فه‌ده‌ره‌کی دفرت و داددت و زوو خوه فه‌دشیرت. زفستانان ژ دووماهییا چرییا نیکی هه‌تا دووماهییا ناداری ل دهشت (ل نافنه‌یلین شیل و ب داروبار و ئاف) و چیاپین وه‌لاتئ مه‌ دنئته دیتن. چه‌را وی ل سهر نه‌ردیه. ل ههمی نه‌ورؤپا (ژ بلی گزیرته‌یین بریتانی) و رؤژنافایا سیریا و نیقه‌کا وی و تورکی و فه‌وه‌اس و ده‌فرا ده‌ریایا هه‌زوین و ژورییا رؤژنافایا ئیرانی تیژکان دنئته دهر. زفستانا خوه ل هه‌ودا ده‌ریایا سپی و ژورییا نه‌فریقا ژ مه‌راکشئ هه‌تا مسرئ و سینایی و عیراقئ و ژیرییا ئیرانی و په‌رافین کهنده‌شئ فارسی ده‌رباز دکت.

(۲)

رہسویلہ

(س) رہشیشہ

(ع) الشحرور

Turdus merula (L)

۲۵ سم دریزہ. یں نیئر تیکدہ رہشہ.

نکل زمرہ ب سمر پرتہقالیشہ، خولیفکین جافان زمرن. یا می ب قہلافتیقہ بچووکترہ ژ یں نیئر و ژ ہشتیقہ قہہواییہ و ژ ملی بنیقہ قہہواییہکی تارییہ، نکل قہہواییہکی قہکریہ، نمرزنگ سیبیہ، ستو خالخالہ. سپیلکا جافان قہہواییہکی تارییہ.

بی قہہواییہ. د ناف دارستان و ریلہوار و تراشاندہ دژیت. د ناف پەژانان ہیلینا خوہ چی دکت. ل سمر نمردی دچہرت و خوارنا وی باراپتر ژئی فیقی و توؤف و دانن. دەمی دادانی کورییا خوہ سہوانکی قہدکت و چہنگان د بہرہ شور دکت. ل ولاتی مہ خوہجہہ. ل رۆژہلاتا نیزیک و ژورییا عیراقی (کوردستانی) ہمتا رۆژنافا و ژیرییا ئیرانی و دقہرا دہریایا قہزوین خوہجہہ و تیژکان دنینتہ دمر.

(۴)

گولەرىك؛ دووقسۇرى كەقران

(س) بۇقۇزەى كىوى

(ع) سمنة الصخور

Monticola saxatilis (L)

۱۹ سم درىزە. كوريبا وى سۇرقەيە و نىفا وى قەھوايىيە. يى نىر دەمى تىزكىنىنانەدەرى سەرى وى رساسىيەكى شىنقىيە و پشتا وى رساسىيەكى تارىترە. بنپشتا وى سىيىيە. جەنگ قەھوايىيەكى ب سەر رەشىقەنە. بنچەنگ قەھوايىيە. ژ بنىقە سۇرنارنجىيە و دووماھىيا پەرىن بەرچىلكى و زكى و بنزكى رساسىيە، زفستانى لىقېن وان قەمەرۋە دېن، ژ بەر ھندى ژ مىلى بنىقە مەخازى ديار دېت. يا مىلى ژ مىلى پىشتىقە قەھوايىيەكى پىنپىنىيى رساسىيە، ھندەجا سىپىياتى زى د نافدە ديارە، گىخىن قەھوايى ل سەرى و پىشتىنە. نەرزىك و ھەفتك سىپىقەنە. سىنگ و زك قەمەرۋەنە، ھندەك گىخىن كفانكىيىن تارى لىنە وەكى رافان بەرچاڧن. سىپىلكا چاڧان قەھوايىيە. نكل و پى رەشن. باراپتر ل سەر نەردى ب لۇتكان ب پىقە دچت. ل سەر كەقر و ئاڧاھى و دارتېل و داران داددت. وەكى ھەمى گەورىلەيان ترسۆكە و زىدە ھىيارە، ھەردەم ب تىنى دزىت و خوەش خوە قەدشېرت. كوريبا خوە دەھزىنت. ل نەردى ڧارې و قەدەر و د ناف كەقر و بەر و پىلەوارىن ناف چىايانە دزىت. خوارنا وى باراپتر مىش و مۆرن. ژ وان بالندەيانە يىن ب پىكا چۆن و ھاتنىقە ب پىبارى بەار و بايىزان د وەلاتى مەرە دېۆرن و بەاران پتر دنىتە دىتن. ل دەقەرېن چىايى ل نىقەك و زىربىيا نەورۇپا و زۇربىيا پۇژناڧايا نەفرىقىا و توركى و لوبنانى و قەوقاس و ئىرانى و نەڧغانستانى ھەتا چىنى بۇ مىلى پۇژھلاتى تىزكان دىننتە دەر. زفستانا خوە ل نىقەكا نەفرىقىا دەرپاز دكت.

(5)

رەشوپلەيى كەفران؛ شالوول

(س) بۆقزەي بنەوشى

(ع) سمنە الصخور الزرقاء

Monticola solitarius (L)

خوہجھہ ل ناف چيايین وهلاتى مه. ل
بهر بنياين چيايان ب تنى دژيت. د
كونه كهر و رزدميانده هيلينان چى دكت.
زفستانان ككتته ههستا نهالين كهفرينين ب
قهرامين دهستان زى دكت. ل ژورپيا عراقى
(ل كوردستانى ب قهتلازى) و نيرانى و
نهفغانستانى تيژكان دئينته دهر. يى مشهخت
زى زفستانا خوہ ل ژورپيا رۆژنافايا
هندستانى و عراقى و گزيرتهيا عهره بى و
مسرى و سؤدانى و سؤمال و حه به شه دهر باز دكت.

۲۱ سم دريژه. يى نير تيكدە شينهكى
تارييه، زفستانان رهشفه دبت و پاپيزان
ليفين بهران رهنگ فهبوويينه، شاپەر و
كورى قههوايينه. يا مى ژ مى پشتيقه
قههوايينهكى ب سهر شينهكى گيخدارفهيه،
ژ بنيفه فهكرييه، نهرزنى و حهفتكى
هندهك پنيين سبى لينه. تيژك وهكى يا
ميه و بهرين وى ژ مى پشتيقه گيخين
شين و رهش لينه. سهپلکا چافان
قههوايينهكى تاريخه. نكل و پى رهشن.

(٦)

بهله خشك

(س) كهله كهتره

(ع) الابلق الاعتيادي

Oenanthe oenanthe (L)

١٥ سم دريژه. يى نير پاييزان بانى سهري وى و پشت خوهليکينه. ليقين پهراڼ گه ورن. نهنى سپييه، گيخهکا سپى ژ نهنيى دجت ههتا دگههته سهر چافان و دبورت. گيخهکا رهشا ژ سهري زراف و ژ بنى ستور و نکلى ههتا گوهکان دجت. شاپهر رهشن و ليقين وان پيتينه. بنپشت و کوريفه شيرين سهري سپينه. پهرين کوريبى سپينه و تهنشتين وان رهشن و رهشاتييا ههردوو پهرين نيڤا کوريبى ژ نيڤا کوريبى ژى دبورن. ژ بنيقه سپيقيه و گهوراتييهکا ب سهر سوږيقه ل بهرچيلکى و کوريفه شيرا بنييه. سهري بهاري پهرين کولوفانکا سهري و پشتى شينقه دبن و چهنگ رهشفه دبن، گهوراتى ل بهرچيلکى نامينت، بنزک سپى سپى دبت. يا مى پاييزان قههوايپيهکا خاكييه ژ ملن پشتيفه و بوريبين وى گهورهكى ب سهر سوږيقه نه، چهنگ قههوايپيهكى تارينه، و ژ بنيقه بهرچيلک گهورهكى تارييه و وهكى دى قهگرييه، بنپشت و کورى وهكى يا يى نيره. يا مى بهاران پهنگ قهگريزه. قهستا نهردى دهشت و بهردايى و راستگهه دکت. بالندهيهكى زرزقوکه، راوهستيانا وى نينه، خوه گهله ل جههكى ناگرت. کلکا خوه پان دکت و دههژينت، نزم دفرت و ژ دارهكى دچته دارهكى يان ژ بهرهكى فردته سهر بهرهكى و هندهجال سهر ناخى ب ريقه دجت. بالندهيهكى ترسوکه و بزديايبيه. بهاران ژ دووماهيا سوباتى ههتا نيڤا گولانى و پاييزان ژ نيڤا ههيفا تهباخى ههتا دووماهيا جريا دويى دنيته ديتن. ل جيمه و کوژين زوزان و زردهيىن چيايان و دهستان دزيت. د

کونه کهفرانده هيلينان چى دکت و تيژکان دنيته دهر. ل نهوروپا و ل هه مى ناسيا نهمازه ل توركى و سووريا و لوبنان و فلسطينى و ئيرانى و ژورييا عيراقى (کوردستانى) تيژکان دنيته دهر. زفستانا خوه ل ژوريا گزيرتهيا عهدهبى و نهفريقا نافين دهر باز دکت.

(٧)

بنبهرۆتکێ به له کێ گوهرهش

(س) که له که تره ی گوهرهش

(ع) الابلق الاسود الاذن

Oenanthe hispanica (L)

١٥ سم درێزه. ههفتک رهشه (هندهجا سپییه).
 یی نیر ژ نه نییی ههتا پشتی گه ورهکی تامسورقهیه،
 بنپشت سپییه، چهنگ رهشن، پهڕین کورییی ژ بلی
 ههردوو کین نیقی سپینه و ته نشتین وان رهشن،
 نه رزنک و ههفتک و دۆرانا چافان و گوهک
 رهشن (هندهجا نه رزنک و ههفتک سپینه) و ژ
 بنیقه سپییهکی گه ورهیه، بهر بهرئ بهارئ پشتا
 وی سپیقه دبت. یا می ژ ملی پشتیقه قه هوایییهکی
 گه ورهیه، بنپشت سپییه، کوری و چهنگ
 قه هوایییهکی تارینه، هندهجا ههفتکا وی
 قه هوایییهکی گیخداره و هندهجا سپییه، سنگ
 قه هوایییه، زک سپییه. سپیلکا چافان قه هوایییه.
 نکل و پی رهشن. بهار و پاییزان ل نهردئ شوڤ و
 بهیار و گرکان و نهالین ب داروبار و بهربنییی
 چیاپان و جهین دار لی کتکته و شهلال و دهستان و
 نهردین راستگههی دژیت. دادته سه ر داران. د
 کونه کهر و دیوارانه هیلینان چی دکت. ل دهڤ مه
 تیژکان زی دنیته دهرئ. بهاران ژ دووماهیا ناداری
 ههتا دووماهیا نیسانی و پاییزان ژ نیلونی ههتا
 نیفا چرییا نیکی ب پباری زی د وهلاتی مه ره
 دبورت. ل ژیرییا رۆژهلای نه ورۆپا و ژیرییا
 نیتالیا و گزیرتهیا کریت و تورکی و هلستینی و
 ژورییا عیراهی (کوردستانی) و نیرانی تیژکان
 دنیته دهر. زهستانا خوه ل نیقهک و ژورییا
 رۆژهلایا نه فریقیا دهر باز دکت.

(A)

بنبه روټكى به له بهش

(س) كه له كه تره ی پشت سپی

(ع) الابلق العربي

Oenathe finschii (L)

۱۵ سم دريژه. يى نير پاييز و زفستانان ژ کولوفانکا سهری ههتا پشتی گهورهکی سورقهیه و بنپشتا وی و کوريفه شيرين سهری سپينه، دهمی تيژکنيانهدمري پتر سپيغه دبت، چهنگ و بنچهنگ رهشن، بنی کوريبی رهشه و هندي مایی سپيه، نهرزنگ و چهفتک و تهنشتا ستوی رهشن، بهرچيلک و زک سپينه. یا می ژ ملی پشتیغه هه هوايبیه کی خوه ليکیه، بنپشت سپيه، نهرزنگ و چهفتک رهشن، لیقین پهران هه هوايبیه کی فهگرينه، شاپه ره هوايبينه و لیقین وان فهگرينه، بنچهنگ هه هوايبينه. تيژک وهکی یا میيه. سپيلکا چافان هه هوايبیه کی تاريخه. نکل و بی رهشن. ل دهف مه ل نهردين دهشت و خيزگهه و راستگههی و دهفهرين چياييبين گهفرين و زوورك و خرابهيان ژ سهری چرييا نيکی ههتا سهری نيسانی و دهرهنگترژی [۲۰۰۷/۶/۷] ل دهفهره بهرواری بالا د سهر گوندی (بازيقي) ره ژ بهری خودانی قی نفيسينیغه هاته ديستن [دنيته ديستن. د نافه کهفرانره هيلينا خوه چی دکت. ل تورکی و نیرانی و نهفغانستانی و ترکستانی خوجههه. ل تورکی و سووریا و لوبنانی و فلستين و ژوریا گزيرتهیا عهرمی و ژوریا پوژنافا و ژيریا پوژنافایا نیرانی تيژکان دنيته دهر. زفستانا خوه ل فوبرسی و سينایي و پوژهلاتا مسری دهر باز دکت.

(۹)

بنبه روټك؛ بنبه لیتك

(س) كه ټه كه تره ی دهستان

(ع) الابلق الاشهب

Oenanthe isabellina (L)

۱۶ سم دريژه. نير و مئ پهنګه ګن. باسکئ پييان دريژه. ژ ملئ پشټيځه خوډليکييه کي پټييه. بنپشت سپيه. شاپهر قه هوايينه و ليځين وان سپينه. کوري ژ ملئ بنپشټيځه سپيه و وهکي دی ره شه. بوريه کا سپي هيه. ګه وراتيه ک ل هفتکئ و بهرچيلکييه. بنچنگ ګه ورن فهکري. سپلکا چافان قه هواييه. نکل و پئ رهن. ژ هه يفا سئ و پنده هه تا دووماه ييا چرييا دويئ ل دهشت و بهيار و دهشتين که فرينين ب هلان و بهر بنينين چيايان دنپته ديتن و ل دهف مه تيژکان زي دنپته دهر. ل ژرييا روزهلاتا رووسيا و ژرييا سيريا و هه و قاس و تورکي و هلسټين و سينانئ و ژرييا گزيرتيا عهره بي و عيراهئ و نيرانئ هه تا ترکستانئ خوډجهه. زفستانا خو ل ژرييا روزهلاتا هندستانئ و ژرييا نيرانئ و عيراهئ و هندک جهين گزيرتيا عهره بي و ژرييا روزهلاتا نه فريقيا هه تا کونگو دهر باز دکت.

(۱۰)

بنبەرۆتکی بنپشتسۆر
(س) کەئەکەترە ی پاشەل سوور

(ع) الابلق الاحمر الذنب

Oenanthe xanthopyrmyna (L)

۱۵ سم درێژه. یی نیر ژ ملی پشتیقه
 قههواپییهکی ب سهر خوهلیکیقهیه، بنپشت
 و کوریهشیرین سهری و بنی سوورقهنه،
 شاپهر قههواپیینه و بنچهنگ رهشقهنه،
 پهرین کورییی سپینه یان پرتهقالی، و لیقین
 وان رهشن، و ههردوو پهرین نیقا کورییی
 باراپتر زی رهشن. بوریهکا سپیتالوکا پیتی د
 سهر جافیرهیه. نهرزنگ و چهفتک و گوھک د
 جوونهکیده رهشن و دجوونهکی دیده
 سپیقهنه، ژ بنیقه سپیه بچهکا سۆراتیی ل
 راستا پاشیا وئییه د بن کوریییده. یا می
 وهکی یی نیره تنی نهرزنگ و چهفتک و
 نالهک و بنچهنگ ب سهر قههواپییهنه،
 کوری د بن بنپشتیده بچهکی سوورقهیه.
 سپیلکا چافان قههواپییهکی تارییه. نکل و
 پی رهشن. ل دۆل و رهقهز و جیایان دۆیت. د
 کونهکهندالین پهری رۆبارانده و د ناف
 بهرانره هیلینا خوه چی دکت. ب ریباری و
 ب قهتلازی د وهلاتی مەرە دبۆرت. ل جیایین
 زاگروس تیژکان دنیته دمر.

(۱۱)

بنبه رۆتکی دامایی

(س) که تهره ی به نه کی باشووری

(ع) الابلق الحزین

Oenanthe lugens (L)

۱۴ سم در یزه. نیر و می وهکی نیکن. بانن سهری وی سپیه کی تام خوهلیکییه و پشت و ههردوو چهنگ رهشن. بنچهنگ سؤرقه نه. بنپشت سپیه. ههردوو بهرین نیفا کوریبی ههتا نیفی رهشن و بهرین دی سپینه، و دووماهییا وان رهشه. ئهرزنگ و چهفتک و نالهک رهشن. سنگ و زک و بنزک سپینه. کوریه شیرا بنی تام برته قالیه. سپیلکا چافان قه هوایییه. نکل و پی رهشن. دهمی فرینن هانهکا مهزنا سپی ل چهنگان دیاره. ل وهلاتی مه هافینان ب ههتلازی ل جهین که فرینن دهشت و راستگهی و بیاک و دؤل و دهریبین تهنگ دنیته دیتن. د ناف بهرانره یان د کونه کهنه نالافانره هیلینا خوه چی دکت. ل مسری و بهرلیفا دهریایا سؤر و سووریا و ئوردنی و ژورییا رۆژنافایا گزیرته یا عهره بی خوهجهه.

(۱۲)

بنيهرۆتكى بهلهك

(س) كهلهترهه بهلهك

(ع) الابلق الابلق

Oenanthe pleschanka (L)

۱۴ سم دريژه. يى نير پشت و ستو و سنگ رهشن و بهرزك سپيه. سهر و پشتاتك هافينان سپينه و زفستانان كهورفهنه. سهرى كوريبا وي ههردهم رهشه. شاههرين وي هافينان رهشن و زفستانان بافزهر دين. يا مى سهر و پشت قههوايپنه و بهرزك زهرقهيه. كورى سپيه و سهرى وي رهشه. جهنگ رهشن و گيختن سهر ب سپيه ليئه. بوري ب سهر سپيهيه. سبيلكا چافان قههوايپيه و نكل و پى رهشن. ل وهلاتى مه ب ريبارى بهاران (ژ دووماهيا سوباتى ههتا دووماهيا نيسانى) و پاييزان (ژ نيشا ئيلونى و پيئه ههتا چربيا دويى بيژه) ل جهين دهشت و راستگهه و نافنهيلان و پياكين چيپان دادايى ل سهر داركى گل و گيايى و تهراش و دهقيبان ب قهتلازي دنئته ديتن. د ناف بهرانره يان كونهكهفرانره هيلينا خوه چى دكت. ل رومانيا و ژيريبا روهوسيا و تركستانى و قهوقاسى و ئيرانى و ژوريبا نهفغانستانى و ژوريبا روهانافايا هندستانى و مهنكوليا تيژكان دنئته دهر. ب ريبارى د سهر ژيريبا روهانافايا ناسياره دبورت دا زفستانا خوه ببته ژيريبا گزيرتهيا عهرههه و روهلات و ژوريبا روهلاتا نههريقيا و نشيفتر.

(۱۳)

باشكولوك

(س) گابه لهكه

(ع) القليعي المطوق

Saxicola torquata (L)

۱۲ سم دريژده. يى نير پاييزان قه هوايييهكى
تارييه، ژ مى پشتيغه هندك پنيين رەش لئنه و
بنپشتا وى سببيه و گيخين قه مەر لئنه، كورپيا وى
قه هوايييهكى تارييه و بئى وئ د بن بنپشتيده
سببيه، تۆكهكا سببيا پان ل ستويى و مراهاتيه، و هر
چهنگفه شيرەكى ژى گيخهكا سببيا مەزن لئيه،
نەرزنگ و حەفتك و نالهك رەشن و پچهكا سؤراتيى
ل دووماهيا پەرين وانە، سنگ سؤرفهيه و زك
سببيه، دەمى تيزكئينا نەدرى سەر و پشت رەش دبن.
يا مى ژ مى پشتيغه قه هوايييهكى گيخدارە ب گيخين
رەش، بنپشت قه مەرەكى قه كورپيه، كورى وەكى يا يى
نير، هانا سببيا ل چەنگان نەگەلە ديارە، نەرزنگ و
حەفتك خوەليكييهكى تارينە، بەرچيلىك سؤرفهيه و
زك و بنزك سببغەنە. تيزك وەكى يا مييه و ژ مى
پشتيغه پنيينيه. ل نەردى بهيار و شورك و
شيلين تيردەغل و قەرام و ل سەر تەراش و دارك و
دارتيل و پەژانان گەلەجا دادايى دئيتە ديتن و
ناقبەين ناقبەين كورپيى و هەردوو چەنگان دژەنت.
خوارنا وى باراپتر ميش و مۆرن. زفستانان و ب
قەتلازى قەستا وەلاتى مە دكت. ب ريبارى ژى
پاييزان (ژ دووماهيا تەباخى و هەردوو جرييان) و
بەربەرى بهارى (ژ دووماهيا سوباتى هەتا نيسانى)
دئيتە ديتن. د نافگل و گيايى و قەراميدە هيلينا
خوہ چى دكت. ل نيشەكا نەورؤپا و دەقەرا دەريايا
سبى و ژيرپيا رپوسيا هەتا ژورپيا رؤژنافايا نەفريقيا
و توركى و قەوھاس و دەقەرا دەريايا قەزوين و
گزيرتەيا عەرەبى و نەرمستانى و نازەربيجانى و
ژورى و ژيرپيا رؤژنافايا ئيرانى تيزكان دئيتە دەر.
زفستانان ب قەتلازى ل قوبرسى و عراقى و گزيرتەيا
عەرەبى و رؤژنافايا وئ و ژورپيا حەبەشە و ژورپيا
مسرى و ليبيا و سودانى و سؤمالى دئيتە ديتن.

(۱۴)

باشكولۇكى بۇرى سېي

(س) گابەلەكەى رې رې

(ع) القليعي الاحمر

Saxicola rubetra (L)

۱۲،۵-۱۳ سم درېژه. وهكى جوونى بۇرى
رەشاتی ل نەرزىكى نینه. بورییه کا سېییا
ناشکەرا د سەر چاقانرېیه، ژ نکلې دەست پى
دکت هەتا دگەهتە پشت چاقان. پى نیر ژ
ملى پشٹیغه قەھواییه و راشین بندهقى
لینه. پنییه کا سېی ل چەنگفەشیرانە. شاپەر
قەھوایینە. سەرکورییا وی قەھواییهکی
رەشقهیه و سەردەتر بۆ ملې پشٹی سېییه.
حەفتک و سنگ سۆرنارنجییهکی پنتییه. زک
سېیغهیه. یا مى رەنگ قەکریره ژ پى نیر و
سېیاتییا بورییا وئ کیمتره. ژ بنیغه
قەھواییهکی قەکریه و سنگى وئ ھندەک
بنیین پنتی لینه. سېیلکا چاقان
قەھواییهکی تارییه. نکل و پى رەشن. ژ
رەفتارانفە وهكى باشكولۇکییه. ب رېبارى
بھاران (ژ دووماھیییا ئادارى هەتا دووماھیییا
گولانى)، و پاییزان (ژ سەرى ئیلونى هەتا
دووماھیییا چرییا دویى) د ولاتى مەرە
دبۆرت و خوەش دئیتە دیتن. ل ئەورۇبا و
ژۇرییا ئەفریقا و رۇژناڧایى سیریا و ژۇرییا
تورکی و قەوقاسى و نەرمستانى و ژۇرییا
ئیرانى خوەجھە. زڧستانا خوە ل نیغەک و
ژیریا رۇژناڧایا ئەفریقا دمر باز دکت.

(۱۵)

سەرقەلوونكى بەرچىلسۆرك

(س) كلك سووره

(ع) الحميراء

Phoenicurus phoenicurus (L)

۱۴ سەم دىرئۇدە. يى نىر ژ مىلى پىشتىقە
خوھلىكىيەكى ب سەر شىنىقەيە و قانەكا سېلى ل
شاپەرەنە و ئەنىيا وى سېبىيە و سېپاتى ھەتا
بورىيان دچت، و بنپشت و كورى سۆرنارنجىنە، و
ھەردوو پەرىن نىقا كورىيىن دووماھىيا وان پەشە،
ئەرزىك و ھەفتك و ئالەك پەشەن، و بەرچىلك
سۆرقەمەرە و زك سېبىيە، و پاپىزان و زقستانان ژ
مىلى پىشتىقە قەھوایی دبت و پەشاتیيا ئالەكان و
ھەفتكى پچەكى سېبىقە دبت. يا مى ژ مىلى
پىشتىقە قەھواییيەكى خوھلىكىيە، بنپشت و
كورى سۆرقەنە، ئەرزىك و ھەفتك گەورن و
سنگ ب سەر قەھواییقەيە، و زك سېبىيە. سېپىلكا
چاقان قەھواییيەكى تارىيە. نكل و پى پەشەن.
چوچكەكا گەلەك زرزقۇكە ژ تايەكى خوھ
دناقتە سەر تايەكى و گەلەجال فرى مىش و
مۆزان دگرت. ب رېبارى د ولاتى مەرە دپۆرت.
پاپىزان (ژ دووماھىيا تەباخى ھەتا نىقا چرىيا
دووى) و بەھاران (ژ نادارى ھەتا گولانى) دنىتە
دىستن. ل بىياك و نافع مالان و د نافع پەزانە
دىتە دىستن. د كونەدیوار و پزەدىانرە ھىلىنا
خوھ چى دكت. ل ئەورۇپا و ژۇرىيا پۇژنئافايا
ئەفرىقىا و قوبرس و پۇژنئافايا توركى و ھودا
دەرييا پەش و ژىرىيا نۇرال ھەتا دەرياجەيا
بايكال و چىپىن ئەلتاى تىزكان دنىتە دەر.
زقستانا خوھ ل گزىرتەيا عەرەبى و نىقەكا
ئەفرىقىا دەرباز دكت.

(١٦)

سەر قەلوونك؛ بەفریک؛ بەلگ

(س) كلك سوورەدی رەش

(ع) الحميراء السوداء

Phoenicurus ochruros (L)

١٦ سم درێژه. وهکی جوونی بۆرییه ژ کهلواشی و سهروبهری کوریی و بنپشتیقه بهس رهشتره. یی نییر نهنی رهشه، پشت و چهنگه شیر رساسیهکی ب سهر رهشیهنه، گیخهکا سپیا درێژ ل چهنگانه، پاییزان فهکریته گیخا سپیا درێژ ل چهنگان نامینت، کوری قههواپییهکی ب سهر سۆریقهیه (نییر و می ههردهم کوریا خوه دلهقینن)، ئهرزنگ و چهفتک و سنگ (بهرچیلک) رهشن، پاییزان تامدایینه ب رهنگی خوهلیکی، زک سپیهیه یان تامداییه ب قههواپییهکی پیتی، تهنشست خوهلیکینه ب سهر قههواپییه، بنچهنگ خوهلیکینه و هندهجا ب سۆری تامدایینه. یا می ژ ملی پشتیقه قههواپییهکی خوهلیکییه و ژ بنیقه خوهلیکییهکی ب سهر گهوریقهیه و دووماهییا زکی سپیه. بنپشت و کوری وهکی یین نییرینه. سپیلکا چافان قههواپییهکی تارییه. نکل و پی رهشن. ژ دووماهییا چریا نیکی ههتا دووماهییا ناداری ل نهردین کهقرین و نشیقیمان و جهین ب ناف و کهدال و هندهجا ل ناف مالان زی ل وهلاتی مه دئیته دیتن. د کونه دیوارانره هیلینا خوه چی دکت. ل قهوقاس و نهرمنستانی و ژورییا نیرانی و تورکی تیژکان دئینته دهر. زفستانا خوه ل ژورییا عیراقی (کوردستانی) و چیاپین زاگروس ل ژیرییا رۆژنافایا نیرانی دهر باز دکت.

(۱۷)

بلبل؛ هزار

(س) بولبول

(ع) الهزار

Luscinia megarhynchos (L)

۱۶ سم دريژه. بالندهیهکی دهنگخوشه.
نیبر و می رهنگهکن. ژ ملی پشٹیغه
قههواپییهکی ب سهر تاریغهیه و ژ بنیغه
قهکریتره و ب سهر سپیغهیه. کوری دریژ و
سورهههههه. سیلکا چاقان قههواپییهکی
تارییه. نکل قههواپییه. پی خوهلیکییهکی
گۆشتینن. د ناف بیستان و دارستان و
پهژاننده دئیته دیتن. ب تنی دژیته و خوه
گهله قهدهسیرت. خوارنا وی فیقی و میس و
مۆرن. سهری نیسانی و گولانی قهستا وهلاتی
مه دکت و د ناف بیستانانده خوش دخوونت
و سهری تهباخی دجت. ل ترکستانی و
جیایین بامیر و ژورییا رۆژهلاتا نهفغانستانی
تیژکان دئینته دهر. ب ریباری زی د وهلاتی
مههه دبوورت. زهستانا خوه ل کینیا و
نۆگهندا و ژورییا تنجانیکا دهر باز دکت.

(۱۸)

بلبلی خالخال

(س) بولبولی خالخال

(ع) العندلیب

Luscinia luscinia (L)

۱۶ سم دریزه. نیر و می رهنگه کن. و دکی جوونی بوریه بهلی پشتا وی قه هواییه کی ب سمر رساسییه کی تاریخه یه. ژ بنیقه سپییه کی تامخوه لیکیی شیلیه، هندک بنیین قه هواییین پی ل بهر چیلکینه. تهنشتین وی سؤرقه نه. کوری بنده قییه کا تاریخا ب سمر ره شیفه یه. سپلکا جافان قه هواییه. نکل و پی قه هواییه کی تاریخا ب سمر ره شیفه نه. ژ رهفتاری خوه قه و دکی جوونی بوریه، چه نگین خوه شور دکت و کوریا خوه چه کی بلند رادگرت و و دکی وی کویقییه. بهاران (دووماهییا نیسانئ ۲۰۰۶/۴/۲۵ ئ دو ژئ ژ بهری خودانی قی نیسینیقه هاتنه دیتن) و پاییزان ب ریباری و ب قه تلازی د وهلاتی مپره دبورت. د ناف گل و گیایان و ل نهردی شیل و تیره رام و پیلین دنیتنه دیتن. ل ژوری و نیفه ک و رۆژهلاتا نه ورؤپا ههتا قیرمی و قه و قاس و ترکستانئ تیژکان دنیتنه دمر. زفستانا خوه ل نیفه کا نه ورؤپا ههتا رؤدسیا دمر باز دکت.

دووشسۆرك؛ كوريسۆرك؛ كورپرپرەپىنك؛ كوريفتفتىنك؛ دووشسۆران

(س) زېرەبولبول

(ع) الحمرە

Cercotrichas galactotes (L)

۱۵ سم دريژە. نير و مى وەكى ئىيكن. ژ مىلى پشتيڧە قەھوايىيەكى ب سەر خوەليكييەكى تام قەمەرفەيە. بورىيەكا سىپيا ئاشكەرا ژ نكلى دەست بى دكت و ھەتا پاتكى دجت. ژ بنيشە سىپيەيە و بەرجيلىك و تەنشت زەرفەنە. بانى سەرى وى و پشتا وى ب سەر قەھوايىيەكى قەكرىقەنە. سىپىلكا چاقان قەھوايىيەكى تاريپە. نكل قەھوايىيەكى رەشقەيە. بى دريژ و قەھوايىنە. كورى دريژ و سۆرقەمەر و دووماھى خرە، تىقارپىزكەكا رەش و ئىكا سىپى ل دانگا وئىيە. ل سەر چەق و چەقلىكىن دارك و داران يان ل سەر نەردى داددت، دادايى چەنگىن خوە شۆر دكت و كورپيا خوە رەپ دكت و د بەرپرە وەكى سەوانى قەدكت ژ بەر ھندى ھندەك دىيژنى كورپرپرەپىنك. چووچكەكى خوەشخوونە و خواندنا وى ب سەر يا بلبليقە دجت. دووماھىيا نادارى دگەھتە دەقەرا مە و گولانى دەست ب چيكرنا ھىلىنى دكت. ل سەر گل و گىايى وەكى كەربەشكى و قەدەرەكى ژ ناخى بلند، و ھندەجا ل سەر ناخى د بن دكر و كومتلىن بنقە خلۆلە ھىلىنا خوە چى دكت. ژ (۴ - ۵) ھىكىن بىيىنى دكت. گەلەجا دو دەستىن تىژكان دىننتە دەر. د ناف باغ و بىستان و داروبارانده دژيت. سەرى چرپيا ئىكى دەست ب باركرنى دكت. ل ژىرپيا رۆژھلاتا ئەورۇپا و توركى و ژۇرپيا سووريا و ژۇرپيا رۆژناڧايا عىراقى تىژكان دىننتە دەر. زفستانا خوە ل ژىرپيا گزىرتەيا عەرمبى و ژۇرپيا رۆژھلاتا ئەفريقيا ھەتا نۆگەندا و كينيا دەرباز دكت.

(۲۰)

بهرشینک

(س) گهرووشینه

(ع) المسهر؛ هزار أزرق الزور

Luscinia svecica (L)

۱۴ سم دریزه. یئ نیر فانهکا خهمر (مؤر) و نیفهک سپیا سؤرغه (ل دهف جوانی ئیرانی سپی سپیه) ل هفتکییه، تیفارپزکهکا رهش، پاشی گیخهکا سپیا تهنگ لی وهرهاتییه و تیفارپزکهکا قهههرا بان ل بنی بهرچیلکییه، و یا می گهرده نییهکا رهش د سهر بهرچیلکییه. کوریا نیر و میان قههواپییه. یئ نیر ژ ملی پشتیقه قههواپییهکی ب سهر خوهلیکییه، کولفانکا سهری وی گیخین رهش لینه، فانهکا رهش ژ بنی نکلی دهست پی دکت (و ل سهمتا جافان) و دجت ههتا گوهمکان زی دگرت، بوریهکا سپیا دریز د سهر جافانیه، زک سپیه، سپیلکا جافان قههواپییهکی تارویه، نکل قههواپییه، پی قههواپییهکی زهرههه. یا می زی وکی یئ نیره، تنی هفتکا وی سپیهه و خهمراتی و سؤراتی لی نینه. ل ناف تهراش و بیستان و شورک و نافهنیلین تیرقههرام و گل و گیا و دهلاف و ب رهوا دنیتیه دیتن. د ناف قههوامیده هیلینا خوه چی دکت. دادایی جهنگین خوه شور دکت و کوریا خوه قیت و رهپ دکت. خورنا وی میش و مؤر و کرمکن. ژ دووماهییا تهباخی ههتا نیفا نیسانی - باراپتر بهار و پاییزان دهمی بارکرنی - ل دهف مه دنیتیه دیتن. ل ژوریا نهورۆپا و ژوریا سیریا و قهوقاس و نهرمنستانی و ژوری و ژیریا رۆژنافایا ئیرانی تیژکان دنیتیه دهر. زفستانا خوه ل مسری و ژوریا ئیرانی و عراقی و گزیرتهیا عهرهیی دهر باز دکت. دو جوانی ل دهف مه دنیتیه دیتن، جوانی نهورۆپی (*C.s.sevecica*) و جوانی ئیرانی (*C.s.magna*).

(ن)

بەرسۆرك؛ مەلاك؛ مەلا سۆرك؛ بىنچە فسۆرك؛ بووكسۆران

(س) بووكە سوورە

(ع) أبو الحناء

Erithacus rubecula (L)

59

۱۴ سم درىژە. بالندەيەكى پچەكى پت و تەژيپە. نىر و مى رەنگەكن. ستوكورتە. بەرچىلكا وى سۆرقەمەرە (سۆراتىيا بەرچىلكا يا مى فەكرىترە ز يا يى نىر و يى تىزك سۆراتى ل بەرچىلكى نىنە)، ئەف سۆراتىيە خوە ل حەفتكى و ئەرزنكى و ئەنپىيى زى ددت. ژ مىلى پشئىفە فەھواییەكى تىكلە. بىپشت فەمەرە. زك سىپىفەيە و تەنشت گەورن. كورى فەھواییەكى تارىپە. سىپىلكا چافان فەھواییەكى تارىپە. نكل و پى فەھواییە. ژ نىفا چرىيا ئىكى پىدە ھەتا دووماھىيا ئادارى خوەش د ناف بىستان و باخچە و تەپاش و دارستانانندە دئىتە دىتن. خوارنا وى مېش و مۆرن. د كون و پەژاناندە ھىلىنا خوە چى دكت. ل فەوقاس تىزكان دئىتە دمر و ل ژۆرىيا رۆژناھايا ئىرانى و ژۆرىيا عىرائى (كوردستانى) زھستانا خوە دمرىاز دكت.

كۆما چوۋچكان

بنه مالا تىتىكان 3

- (۱) بېرەشە
- (۲) ورورك
- (۳) تىتىك؛ عەندەلىك؛ پانپانىشك
- (۴) دىڭلانك؛ كولاڧھەلىنك
- (۵) گەرگەرى

بنه مالا حاجىرەشكان 9

- (۱) حاجىرەشك
- (۲) حاجىرەشكا بىنىشت سۆر
- (۳) حاجىرەشكا بىنىشت سېى
- (۴) حاجىرەشكا گەورا جىيىى
- (۵) حاجىرەشكا كەندالئافان

بنه مالا زەروئىلەيان 15

زەروئىلە؛ زەروئىلەيى شامى؛ پىرۆپىرۇ؛ تويۇتويۇ؛ سلۇباپىرۇ

بنه مالا قران 16

- (۱) قىرگورگ؛ قىرا كەلەخان
- (۲) قىرگەورك؛ قىرپەلەك؛ كەلەبەش؛ قەلەگەور
- (۳) قىرپەشكا زىنان
- (۴) قىرپەشكا بچووك
- (۵) قىزقەلانك
- (۶) شىراك؛ كىراك؛ كىرپەكەوك؛ شىلاك
- (۷) قاقىشك؛ قاقوئىشك؛ قەلقىز؛ قەلقىزك؛ قىزىانك
- (۸) قاقىشكى نكلزەر

بنه مالا ئىتتىمۇكان 25

- (۱) ئىتتىمۇكى مەزن؛ سەرەشك
- (۲) سەرشىنك؛ سەراشىنۇك؛ خەجخەجۇك
- (۳) ئىتتىمۇكى دامايى
- (۴) ئىتتىمۇكى كورى درىز
- (۵) پىسپك؛ تلىخومرك

بنه مالا بەركوتەيان 31

- (۱) بەركوتەيى قورمان
- (۲) بەركوتەيى كەفران
- (۳) بەركوتەيى بچووك
- (۴) كەفرەلپەرك؛ تەپىركى كەفران

بنه مالا كوركان 36

كورك؛ كوركى نافی

بنه مالا چىزىنكان 37

چىزىنك؛ چىزىنك؛ بىلىكى دەحلان

بنه مالا رەشويىلەيان 38

- (۱) گەورئىلە؛ گەورئىلە
- (۲) گەورئىلەيا خوەشخوون
- (۳) رەشويىلە
- (۴) گولەرىك؛ دووڧسۆرى كەفران
- (۵) رەشويىلەيى كەفران؛ شالوول
- (۶) بەلەخشك
- (۷) بىنبەرۇتكى بەلەكى گۆھرەش
- (۸) بىنبەرۇتكى بەلەبەش
- (۹) بىنبەرۇتكى؛ بىنبەلىتك
- (۱۰) بىنبەرۇتكى بىنىشتسۆر
- (۱۱) بىنبەرۇتكى دامايى
- (۱۲) بىنبەرۇتكى بەلەك
- (۱۳) باشكولۇك
- (۱۴) باشكولۇكى بورى سېى
- (۱۵) سەرەلەوونكى بەرچىلسۆرك
- (۱۶) سەرەلەوونك؛ بەفرىك؛ بەلگ
- (۱۷) بىلبىل؛ ھزار
- (۱۸) بىلبىل خالخال
- (۱۹) دووڧسۆرك
- (۲۰) بەرشىنك
- (۲۱) بەرسۆرك

ژنده‌ریڼ مفا ژین هاتیبیه وهگرتن

- ۱ - بشر اللوس : الطيور العراقية، بغداد (مطبعة الرابطة) ۱۹۶۲ ، الجزء الثالث.
- ۲ - عزیز العلی العزی : الطیر فی (حیاة الحیوان) للدمیری، بغداد (دار الشؤون الثقافية العامة) ۱۹۸۶.
- ۳ - دکتر محمد مکری : فرهنگ نامه‌ای پرندگان، تهران (مؤسسه انتشارات امیر کبیر) ۱۳۶۱، چاپ سوم.
- ۴ - عبدالغفور مهلا علی : راوشکار له جیهاندا، هولیر (چاپخانه‌ی وهزارتسی رؤشنبری) ۱۹۹۸.
- ۵ - نه‌حمه‌د به‌حری : فهره‌نگی بالنده، هولیر، چاپخانه‌ی وهزارتسی په‌روم‌رده، ده‌زگای چاپ و بلاوکردنه‌وی ناراس، ۲۰۰۱ .
- ۶ - جمشید منصورى : پرندگان ایران، تهران (نشر ذهن آویز)، ۱۳۷۹ .